

Z P R A V O D A J

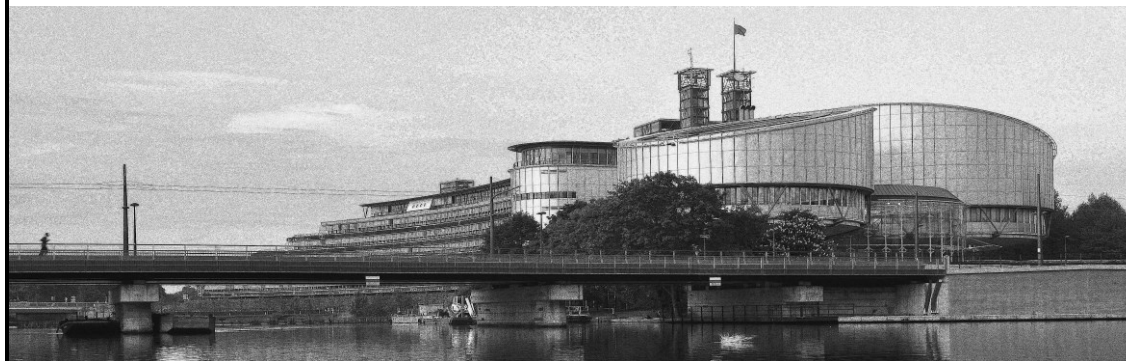
KANCELÁŘE VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE
pro zastupování České republiky před
EVROPSKÝM SOUDEM PRO LIDSKÁ PRÁVA

Ročník 3 / Číslo 1
Duben 2015

Připravován ve spolupráci
s analytickými útvary
Ústavního soudu,
Nejvyššího správního
soudu a Kanceláře
veřejného ochránce práv a
zahraničním oddělením
Nejvyššího soudu.

Přináší ve formě anotací
informace o aktuální
judikatuře ESLP vydané
proti ČR i ostatním
státům Rady Evropy.

Vychází čtvrtletně
v elektronické formě
([archiv zde](#)).

„Článek 46 odst. 1, vykládaný ve světle článku 1 Úmluvy, ukládá žalovanému státu povinnost pod dohledem Výboru ministrů přijmout vhodná obecná a/nebo individuální opatření k zajištění práva stěžovatele, jehož porušení Soud shledal. Taková opatření musí být také přijata ve vztahu k jiným osobám ve stěžovatelově postavení, zejména vyřešením problémů, které Soud k jeho závěrům vedly. Výbor ministrů při dohledu nad výkonem rozsudků Soudu tuto povinnost důsledně připomíná.“

(*Neshkov a ostatní proti Bulharsku*, č. 36925/10 a další, rozsudek ze dne 27. ledna 2015, § 267).

KONTAKT

Kancelář vládního zmocněnce pro
zastupování ČR před ESLP
Ministerstvo spravedlnosti
Vyšehradská 16, 128 10 Praha 2
e-mail: kvz@msp.justice.cz
web: www.justice.cz

SLOVO ÚVODEM

Koncem března uskutečnilo belgické předsednictví Rady Evropy v Bruselu konferenci na vysoké (ministrské) úrovni nazvanou *Provádění Evropské úmluvy o lidských právech – sdílená odpovědnost*, která navazuje na předchozí obdobné konference k budoucnosti systému Úmluvy konané v Interlaken, Izmiru a Brightonu. Někteří by zaznamenali už to, že dvě konference v řadě se konaly ve městech začínajících na ‚I‘ a pak dvě v řadě pro změnu ve městech na ‚B‘, ale jako podstatné se spíše jeví probírané téma, jež vychází z přesvědčení, že hlavní příčina přetíženosti Evropského soudu pro lidská práva pramení z nedokonalého provádění Úmluvy na vnitrostátní úrovni. K tomu se přidružily související otázky jako vyjasňování výkladu a používání Úmluvy ze strany Soudu a dohled nad výkonem rozsudků Soudu.

Z bruselské konference vzešlo **prohlášení s ‚akčním plánem‘**. Státy v závěrečném dokumentu položily důraz mimo jiné na potřebu hledat způsoby, jak dále zlepšit vyřizování stížností, které i přes snížení objemu nedodělků někdy pořád trvá dlouho, nebo na rozšíření znalostí o Úmluvě na vnitrostátní úrovni, například skrze překlady či shrnutí rozsudků Soudu, anebo na posílení koordinačních mechanismů pro výkon rozsudků Soudu. Uvítaly též, že Soud má v úmyslu stručně odůvodňovat svá rozhodnutí o odmítání stížností, a vyzvaly ho, aby tak začal činit již od ledna příštího roku. Většina z těch, kdo v posledních letech podali stížnost, ví, o čem je řeč.

O určité zpestření konference se postaralo téma přistoupení Evropské unie k Úmluvě, letmo zmíněné v prohlášení. Je pravda, že uskutečnění tohoto poměrně dávného projektu by přinejmenším posílilo soudržnost evropského systému ochrany lidských práv a koneckonců i unijních pozic ve vztahu ke třetím zemím (kdy je snaha požadovat dodržení určitých lidskoprávních standardů, aniž je samotná Unie podrobena v tomto směru vnější kontrole). Zdá se ale, že Soudní dvůr Evropské unie svým **druhým posudkem**, vydaným v prosinci loňského roku, několik let složitě vyjednanou dohodu o přistoupení ‚odstřelil‘ s tím, že v deseti ohledech nerespektuje specifickou Unie a jejího právního řádu.

Jakkoli je to právem oblíbené téma současných diplomových prací, lze se obávat toho, že u těch devatenácti smluvních států Úmluvy, které stojí mimo Unii, převládá již nyní pocit, že vymáhané unijní specifčnosti vyšly dostatečně vstříc při vyjednávání a že dál už nemají zájem ustupovat. Mají pro to jednoduchý a pádný argument, že Unie přistupuje k Úmluvě, nikoli naopak. Nyní každopádně nezbyvá než vyčkat, co Brusel (tentokrát ten unijní) vymyslí a do jaké míry se bude řídit osvědčeným heslem, že „když se chce, tak to jde“.

To se ostatně v plné míře uplatní i na samotné dodržování Úmluvy na vnitrostátní úrovni. Také význam přijatého prohlášení totiž plně závisí na tom, jak ho každý z oslovených aktérů – především státy – uvede v život.

Příjemné jaro i četbu Zpravodaje přeje

JUDr. Vít Alexander Schorm,
vládní zmocněnec

OBSAH

Obsah	2	Rozsudek ze dne 21. října 2014 ve věci <i>Matúz proti Maďarsku</i>	16
Rozsudky a rozhodnutí Soudu proti České republice	3	Rozsudek ze dne 2. prosince 2014 ve věci <i>Emel Boyraz proti Turecku</i>	17
Hospodářská soutěž	3	Řízení o vazbě	18
Rozsudek ze dne 2. října 2014 ve věci <i>Delta pekárný a. s. proti České republice</i>	3	Rozsudek ze dne 28. října 2014 ve věci <i>Urtāns proti Lotyšsku</i>	18
Ochranné léčení	4	Rozsudek ze dne 6. listopadu 2014 ve věci <i>Ereren proti Německu</i>	19
Rozsudek ze dne 6. listopadu 2014 ve věci <i>Dvořáček proti České republice</i>	4	Spravedlivý proces	21
Porodnictví	6	Rozsudek ze dne 2. října 2014 ve věci <i>Hansen proti Norsku</i>	21
Rozsudek ze dne 11. prosince 2014 ve věci <i>Dubská a Krejzová proti České republice</i>	6	Rozsudek ze dne 25. listopadu 2014 ve věci <i>Borovská a Forrai proti Slovensku</i>	22
Rozsudek ze dne 11. prosince 2014 ve věci <i>Hanzelkovi proti České republice</i>	7	Svoboda shromažďování	23
Spravedlivý proces	9	Rozsudek ze dne 14. října 2014 ve věci <i>Yilmaz Yildiz a ostatní proti Turecku</i>	23
Rozhodnutí ze dne 25. listopadu 2014 ve věci <i>Zelenka proti České republice</i>	9	Trestní řízení	24
Rozsudky a rozhodnutí Soudu proti jiným státům než České republice	10	Rozsudek ze dne 28. října 2014 ve věci <i>Pelterau-Villeneuve proti Švýcarsku</i>	24
Cizinecké právo	10	Rozsudek ze dne 16. prosince 2014 ve věcech <i>Ibrahim a ostatní proti Spojenému království</i>	25
Rozsudek ze dne 3. října 2014 ve věci <i>Jeunesse proti Nizozemsku</i>	10	Vězeňství	26
Rozsudek ze dne 4. listopadu 2014 ve věci <i>Tarakhel proti Švýcarsku</i>	11	Rozsudek ze dne 21. října 2014 ve věci <i>Császý proti Maďarsku</i>	26
Rozsudek ze dne 13. listopadu 2014 ve věcech <i>H a J. proti Nizozemsku</i>	12	Rozsudek ze dne 23. října 2014 ve věci <i>Vintman proti Ukrajině</i>	27
Ochrana morálky	13	Rozsudek ze dne 13. listopadu 2014 ve věci <i>Bodein proti Francii</i>	29
Rozsudek ze dne 28. října 2014 ve věci <i>Gough proti Spojenému království</i>	13	Zdravotnictví	30
Pracovní právo	15	Rozsudek ze dne 9. října 2014 ve věci <i>Konovalova proti Rusku</i>	30
Rozsudek ze dne 2. října 2014 ve věci <i>Matelly proti Francii</i>	15	V příštím čísle...	32

Anotace rozsudků a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva obsažené ve Zpravodaji nejsou úředními rozhodnutími a nejsou závazné. Jsou však autorskými díly chráněnými autorským zákonem. Zpravodaj jako celek ani jednotlivé anotace v něm obsažené proto nesmí být bez předchozího souhlasu státu reprezentovaného Ministerstvem spravedlnosti zpřístupňovány veřejnosti ani jinak užívány, zejména rozmnožovány, nad rámec volného užití dle § 30 autorského zákona a zákonných licencí dle § 31 a násl. autorského zákona.

ROZSUDKY A ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI ČESKÉ REPUBLICE

HOSPODÁŘSKÁ SOUTĚŽ

Rozsudek ze dne 2. října 2014 ve věci č. 97/11 – Delta pekárny a. s. proti České republice

Senát páté sekce Soudu rozhodl čtyřmi hlasy proti třem, že v souvislosti s prohlídkou obchodních prostor stěžovatelské společnosti v rámci ochrany hospodářské soutěže bylo porušeno její právo na respektování obydlí a korespondence zaručené článkem 8 Úmluvy. Soud dále jednomyslně rozhodl, že ostatní vznesené námitky jsou nepřijatelné nebo není nutné je zkoumat.

(i) Skutkové okolnosti

V listopadu 2003 zahájil Úřad pro ochranu hospodářské soutěže („Úřad“) správní řízení ve věci možného porušení zákona o ochraně hospodářské soutěže, a to na základě podezření z jednání ve vzájemné shodě mezi stěžovatelskou společností a dalšími dvěma společnostmi při určování prodejních cen pekářských výrobků. Téhož dne provedl Úřad místní šetření v obchodních prostorách stěžovatelské společnosti. Šetření proběhlo za účasti tří pracovníků Úřadu a čtyř zástupců stěžovatelské společnosti. Pracovníci Úřadu požadovali zejména zpřístupnění elektronické korespondence zástupců společnosti, přičemž u některých e-mailů si odnesli kopie. Do části elektronické korespondence jim však zástupci společnosti neumožnili nahlédnout s tím, že jde o e-maily soukromé povahy.

Úřad později uložil stěžovatelské společnosti pokutu za to, že mu neumožnila prošetřit veškeré elektronické údaje obchodní povahy nacházející se v jejích prostorách. Rozhodnutí o pokutě napadla stěžovatelská společnost neúspěšně všemi dostupnými opravnými prostředky.

Správní řízení ve věci samé, včetně soudního přezkumu rozhodnutí Úřadu, dosud probíhá.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelská společnost se dovolávala porušení práva neobviňovat sebe sama (článek 6 Úmluvy), práva na respektování obydlí a korespondence (článek 8), práva na účinný prostředek nápravy (článek 13), zákazu diskriminace (článek 14) a práva pokojně užívat majetek (článek 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě).

a) K torzenému porušení článku 8 Úmluvy

Soud se předně zabýval přijatelností této části stížnosti. Vláda poukázala jednak na skutečnost, že k elektronické korespondenci, která byla označena jako soukromá, nebyl pracovníkům Úřadu umožněn přístup, jednak na to, že stížnost k Soudu podali nikoli zaměstnanci, ale výlučně samotná společnost, která se nemů-

že dovolávat soukromého života nebo korespondence. Soud však konstatoval, že zájem stěžovatelské společnosti na ochraně soukromého života a korespondence jejich zaměstnanců podle všeho nepředstavuje oddělenou námitku, ale spíše aspekt její rozsáhlejší námitky vznesené z hlediska článku 8 Úmluvy. Skutečnost, že žádný z těchto zaměstnanců nebyl účastníkem vnitrostátního řízení a ani nepodal stížnost k Soudu, nebrání Soudu v tom, aby tyto úvahy zohlednil při svém obecném posouzení odůvodněnosti stížnosti.

Soud poté přistoupil ke zkoumání odůvodněnosti námitky porušení článku 8 Úmluvy. Připomněl svou předchozí judikaturu, podle které pojem „obydlí“ v tomto ustanovení může zahrnovat například pracovnu či kancelář příslušníka svobodného povolání nebo dokonce sídlo, pobočku či obchodní prostory společnosti; v takovém případě však může být právo zásahu smluvních států širší než ve vztahu k jiným obydlím. V projednávané věci není dle Soudu sporu o tom, že šetření provedené v obchodních prostorách stěžovatelské společnosti představuje zásah do jejího práva na respektování „obydlí“ ve smyslu článku 8 Úmluvy, které zahrnuje rovněž její „korespondenci“, ba dokonce v určité míře i soukromou korespondenci jejích zaměstnanců.

Soud dále konstatoval, že namítaný zásah byl ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy proveden v souladu se zákonem a sledoval jeden z legitimních cílů vyjmenovaných v tomto ustanovení, konkrétně zájem na hospodářském blahobytu země.

Poté se Soud zabýval otázkou, zda byl tento zásah pro dosažení uvedeného cíle „nezbytný v demokratické společnosti“. Poukázal na to, že sporné šetření Úřadu v prostorách stěžovatelské společnosti nebylo předmětem přechodního povolení soudu. Stěžovatelská společnost tvrdila, že za dostatečnou záruku lze považovat pouze předběžnou soudní kontrolu šetření Úřadu, protože jedině ta může předejít zásahům, které nesplňují podmínky druhého odstavce uvedeného ustanovení. Dle Soudu však lze nedostatek předběžného soudního souhlasu vyvážit soudní kontrolou zákonosti a nezbytnosti šetření provedenou následně. Je nicméně nutné, aby tato kontrola byla účinná za konkrétních okolností projednávané věci, což v praxi znamená, že soud musí přezkoumat předmětné opatření a jeho provedení po skutkové i právní stránce, a pokud kvalifikuje daný postup jako nesprávný, musí mít dotčená osoba možnost dosáhnout odpovídající nápravy. Soud se v této souvislosti předně zabýval možností zahájit řízení podle § 82 soudního řádu správního (žaloba proti nezákonnému zásahu správního orgánu) a uvedl, že ačkoliv se uvedený postup zdá být za takové situace nejvhodnějším mechanismem ochrany, za

okolností projednávané věci by byla tato žaloba neúspěšná, a to buď z důvodu, že její podání bylo dle právní úpravy platné v relevantním období podmíněné trváním zásahu nebo hrozbou jeho opakování, nebo z důvodu, že zmíněná žaloba má ve smyslu judikatury českých správních soudů podpůrný charakter ve vztahu k žalobě podle § 65 s. ř. s. (žaloba proti rozhodnutí správního orgánu), a tudíž není možné podat žalobu proti nezákonnému zásahu podle § 82 s. ř. s., pokud se lze domáhat ochrany žalobou proti rozhodnutí podle § 65 s. ř. s.

Soud dále konstatoval, že v projednávané věci proběhla na základě § 65 s. ř. s. dvě řízení: řízení o porušení hmotněprávních pravidel hospodářské soutěže a řízení o pokutě uložené stěžovatelské společnosti za její počínání v průběhu šetření. Žádné z těchto dvou řízení se však dle Soudu přímo netýkalo řádného průběhu samotného šetření a neexistoval ani jiný prostředek nápravy, kterým by bylo možno průběh šetření napadnout. Třebaže zejména Nejvyšší správní soud se ve svém rozsudku soustředil na rozsah pravomocí, které zákon přiznává pracovníkům Úřadu v rámci šetření a na respektování těchto pravomocí v dané věci, tento ani další soudy se nezabývaly skutkovými okolnostmi, které Úřad k provedení šetření vedly. V důsledku toho nebyl výkon pravomoci Úřadu při posuzování vhodnosti, délky a rozsahu šetření předmětem soudního přezkumu. Z toho dále vyplývá, že stěžovatelská společnost by se ani nemohla domoci odpovídající nápravy za předpokladu, že by bylo šetření soudem označeno za nezákonné.

Soud vzal v úvahu, že sporné šetření proběhlo za přítomnosti zástupců stěžovatelské společnosti, že pracovníci Úřadu neměli oprávnění dokumenty zabavit a odnesli si pouze jejich kopie a že tito pracovníci byli vázáni mlčenlivostí. Přesto shledal, že za situace, kdy šetření nepodléhalo předchozímu povolení soudu, kdy tento nedostatek nebyl vyvážen ani účinnou následnou soudní kontrolou a kdy navíc chyběla právní úprava týkající se případného zničení získaných kopií, nelze tyto procesní záruky hodnotit jako dostatečné k tomu, aby zamezily riziku zneužití pravomoci ze strany Úřadu.

Za těchto okolností Soud uzavřel, že soudní kontrola *ex post facto*, tak jak proběhla v projednávané věci, neposkytovala stěžovatelské společnosti dostatek záruk proti svévoli, a zásah do jejích práv tedy nelze považovat za striktně přiměřený sledovanému legitimnímu cíli.

K porušení článku 8 Úmluvy tedy došlo.

b) Ostatní námitky

Stěžovatelská společnost dále namítala, že neměla k dispozici účinný prostředek nápravy ve smyslu článku 13 Úmluvy k uplatnění své námitky týkající se článku 8. Soud konstatoval, že s ohledem na to, co

vedl k článku 8 Úmluvy, není nutné zkoumat, zda došlo i k porušení článku 13.

Stěžovatelská společnost s odvoláním na čl. 6 odst. 1 Úmluvy namítala též porušení svého práva neobviňovat sebe sama. Tuto námitku Soud odmítl pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy. Společnost ji totiž vznesla na vnitrostátní úrovni poprvé až v rámci své ústavní stížnosti a ne již v řízení před nižšími soudy, což Ústavní soud označil za nepřipustně uplatněnou novotu a Soud se s jeho postojem ztotožnil.

Soud rovněž odmítl další část stížnosti, která se týkala zákazu diskriminace podle článku 14 Úmluvy. Stěžovatelská společnost tvrdila, že nepožívala stejné míry ochrany jako právnické a fyzické osoby při prohlídce prováděné v rámci trestního řízení, kterou vnitrostátní právo váže na předchozí povolení soudu. Dle Soudu je však tato námitka nepřijatelná pro nevyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy (pokud jde o domovní prohlídky prováděné u fyzických osob v rámci trestního řízení), resp. pro zjevnou neopodstatněnost (pokud jde o prohlídky jiných prostor a pozemků vykonávané v rámci trestního řízení, jelikož u těchto prohlídek se požadavek soudního povolení v českém právním řádu objevil až v roce 2010, a tudíž neexistoval v čase, kdy proběhlo napadené šetření).

Poslední námitkou se stěžovatelská společnost dovolávala porušení článku 1 Protokolu č. 1 v důsledku toho, že jí byla uložena pokuta za hájení svých základních práv. Soud konstatoval, že uložení pokuty bylo zásahem upraveným zákonem, který sledoval legitimní cíl ochrany hospodářství. Navíc vzhledem k tomu, že obrat společnosti byl mnohonásobně vyšší než uložená pokuta, nejednalo se o nepřiměřené břemeno a úhrada pokuty neměla na činnost společnosti vliv. Za těchto okolností byl dle Soudu splněn požadavek přiměřenosti zásadu, a proto je třeba tuto námitku odmítnout pro zjevnou neopodstatněnost.

OCHRANNÉ LÉČENÍ

Rozsudek ze dne 6. listopadu 2014 ve věci č. 12927/13 – Dvořáček proti České republice

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že stěžovatelovy námitky týkající se podmínek ústavní ochranné sexuologické léčby, tvrzeného nátlaku ke kastraci a nucené léčby antiandrogeny nezakládají porušení článku 3 Úmluvy zakazujícího mučení a jiné nelidské a ponižující zacházení.

(i) Skutkové okolnosti

V roce 1999 byla stěžovateli diagnostikována Wilsonova nemoc, dědičné onemocnění související s hromaděním mědi v organismu a projevující se mimo jiné postižením nervového systému a změnami povahových vlastností. U stěžovatele se onemocnění projevo-

valo zejména problémy s vyjadřováním a pohyblivostí a hebefilní poruchou považovanou za formu pedofilie. Z důvodu hebefilního jednání byl stěžovatel opakovaně trestně stíhán pro trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti spáchané na dětech mladších 15 let. Poprvé byl odsouzen k trestu odnětí svobody s podmíněným odkladem v roce 2002, kdy mu bylo zároveň uloženo ochranné léčení.

Projednávaná stížnost se týkala ochranného léčení, které bylo stěžovateli uloženo v září 2007, kdy bylo jedno z jeho trestních stíhání zastaveno pro nedostatek jeho trestní odpovědnosti v době spáchání činu, v důsledku čehož bylo ambulantní ochranné léčení přeměněno na ústavní.

Nařízené ochranné léčení stěžovatel vykonal od listopadu 2007 do září 2008 v Psychiatrické léčebně Šternberk. Při úvodním vyšetření primář oddělení konstatoval, že jelikož stěžovatel odmítá kastraci a nechce užívat antiandrogeny, bude pravděpodobně jeho hospitalizace trvalého charakteru. Dle zápisu ve stěžovatelově zdravotnické dokumentaci stěžovatel souhlasil s nitrožilním podáváním antiandrogenů dva týdny po nástupu do léčebny. Léky byly stěžovateli zpočátku podávány jednou za dva týdny. Od února 2008, kdy stěžovatel vyslovil s léčbou nesouhlas, mu byly léky po dohodě s primářem oddělením podávány jednou za 4 týdny. V dubnu 2008 byl po kontrole hladiny testosteronu v krvi stěžovatele interval podávání léků prodloužen na 6 týdnů.

V červenci 2008 znalec, který stěžovatele vyšetřil, dospěl k závěru, že ústavní léčba již dosáhla maxima možného a že samotné podávání antiandrogenů stěžovateli nezabrání v recidivě, k čemuž je třeba, aby stěžovatel absolvoval komplexní léčbu zahrnující farmakoterapii, psychoterapii a sociální péči, kterou je možné poskytnout i ambulantně. V září 2008 soud ústavní léčbu nahradil léčbou ambulantní.

Po propuštění z léčebny stěžovatel podal celou řadu stížností týkajících se podmínek skončené ústavní léčby, v nichž poukazoval zejména na údajný nátlak, aby podstoupil chirurgickou kastraci, tvrzenou nucenou léčbu antiandrogeny a špatné podmínky v léčebně zahrnující především hromadné sprchování za přítomnosti ženského personálu, nemožnost odpočívat přes den na lůžku navzdory velkým bolestem zad při chůzi i sezení, neadekvátnost lůžka, které jeho bolesti zad zhoršovalo, a nepřidělení skříňky na osobní věci.

Zdravotnické orgány, na které se obrátil – ředitel léčebny, Česká lékařská komora a Ministerstvo zdravotnictví – žádná pochybení neshledaly. Veřejný ochránce práv nezjistil v režimu, kterému byl stěžovatel v léčebně podroben, pochybení, avšak vyzval ředitele léčebny, aby umožnil pacientům přes den přiměřený čas odpočinku na lůžku, přidělil jim do-statečný počet skříňek na osobní věci a zajistil více soukromí ve sprchách.

Stěžovatel své námitky uplatnil též prostřednictvím žaloby na ochranu osobnosti, kterou soudy zamítly. Stěžovatel neuspěl ani před Ústavním soudem, ani s trestním oznámením, jež bylo odloženo s tím, že věci se řádně zabývaly soudy v řízení na ochranu osobnosti a z jejich zjištění je zřejmé, že žádná ze stěžovatelových námitek nenaplnuje žádnou skutkovou podstatu trestného činu.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel poukazoval především na porušení článku 3 Úmluvy zakazujícího mučení a jiné nelidské a ponižující zacházení, které spatřoval jednak v podmínkách, kterým byl v psychiatrické léčebně během ochranného léčení vystaven, jednak v nátlaku na podstoupení kastrace a tvrzeném nuceném podávání antiandrogenů, jednak v údajném neúčinném vyšetření jeho námitek orgány činnými v trestním řízení. Z posledně uvedeného důvodu stěžovatel poukazoval též na porušení článku 13 Úmluvy zaručujícího právo na účinný vnitrostátní prostředek nápravy.

a) K tvrzenému porušení článku 3 Úmluvy v jeho hmotně-právní části z důvodu podmínek v psychiatrické léčebně

Stěžovatel poukazoval především na to, že během dne nemohl odpočívat na lůžku navzdory silným bolestem zad, na špatný stav lůžka, který bolesti jeho zad ještě zhoršoval, na nemožnost účastnit se pravidelně venkovních aktivit z důvodu jeho špatné hybnosti a chybějící pomoci ze strany personálu léčebny, na nepřidělení skříňky na osobní věci a na hromadné sprchování s ostatními pacienty pod dohledem zdravotní sestry.

Soud dospěl k závěru, že kumulativní účinek aspektů, na které stěžovatel poukazoval, nedosáhly takového stupně závažnosti, aby představovaly nelidské či ponižující zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy. Tyto podmínky byly pro stěžovatele bezesporu nepříjemné, avšak byly dány jeho zdravotním stavem a konfliktním chováním. Dle Soudu existovaly lékařské důvody pro to, aby stěžovateli nebyl povolen celodenní pobyt na lůžku, a to zejména potřeba zabránit svalovým atrofiím a navodit u něj běžný denní režim, který by měl dodržovat po propuštění z léčebny. V tomto ohledu tedy dle Soudu k porušení článku 3 Úmluvy nedošlo.

b) K tvrzenému porušení článku 3 Úmluvy v jeho hmotně-právní části z důvodu tvrzeného nátlaku na kastraci a nedobrovolného podávání antiandrogenů

Stěžovatel dále namítal, že na něj byl činěn psychologický nátlak, aby podstoupil chirurgickou kastraci, a následně byl donucen užívat antiandrogeny, tedy podstoupil nuceně tzv. chemickou kastraci.

Soud v prvé řadě shledal, že nebyl prokázán jakýkoli nátlak směřující k chirurgické kastraci. Vyplývá to dle Soudu především ze závěrů soudů v řízení na ochranu osobnosti, v němž byl vyslechnut jak stěžovatel, tak primář oddělení a všichni ošetřující lékaři. Ze sa-

motného záznamu ve zdravotnické dokumentaci, dle něž stěžovatel kastraci odmítá, nelze dle Soudu dovodit, že by na stěžovatele byl nátlak vyvíjen.

Ohledně tzv. chemické kastrace Soud předně podotkl, že v dané době nebyla právní úprava jednoznačná a umožňovala některým lékařům a dokonce i soudům se domnívat, že nařízení ochranného léčení nahrazuje souhlas dané osoby s lékařskými zákroky, z nichž se léčení skládá. V projednávané věci nicméně antiandrogeny stěžovateli zpočátku podávány nebyly, jelikož je odmítal. Podány mu byly až poté, co s tímto postupem během velké vizity vyslovil souhlas. Byť stěžovatel tvrdí, že jeho souhlas byl vynucený, dle Soudu tomu tak nebylo. Léčebna totiž stěžovatele k této léčbě nenutila – nijak ho za jeho odmítání nepostihovala, ani neohlásila soudu, že stěžovatel při výkonu ochranného léčení nespolupracuje. Stěžovatel sice čelil obtížnému dilematu – volbě mezi přijímáním antiandrogenů, které výrazně snižují nebezpečnost, a tak umožňují propuštění na svobodu v relativně krátkém čase, a léčbou spočívající výhradně v psychoterapii a socioterapii, která vylučuje nebezpečnost až po delším období –, a byl tak pod určitým tlakem. Léčba antiandrogeny však byla v jeho případě lékařsky opodstatněná, jelikož byla účinnější než psychoterapie, která mu v minulosti nezabránila v recidivě. Léčebna navíc stěžovateli vycházela vstříc, a vždy když k léčbě vyslovil výhrady, našla spolu s ním řešení v podobě prodloužení intervalu podávání léků či krátkodobé hospitalizace v jiné nemocnici. Léčebna též podávání antiandrogenů doplnila psychoterapií a ergoterapií.

Podávání antiandrogenů proto dle Soudu stěžovateli nebylo vnuceno a jeho souhlas s léčbou, byť byl dán pod určitým tlakem okolností, nelze považovat za nevolný. Zároveň byl jeho souhlas také informovaný. Skutečnost, že stěžovateli nebyla podána písemná informace na zvláštním formuláři, v němž by mu byly vysvětleny přínosy této léčby, její vedlejší účinky a byl informován o svém právu vzít souhlas kdykoli zpět, představuje dle Soudu pochybení, avšak toliko procesní povahy, které samo o sobě nezpůsobuje porušení článku 3 Úmluvy. V projednávané věci totiž stěžovatel byl o vedlejších účincích antiandrogenů informován ošetřujícími lékaři a znal je i z minulých ochranných léčení.

Soud proto uzavřel, že nelze mít nade vší rozumnou pochybnost za to, že stěžovatel byl podroben nedobrovolné léčbě, a proto k porušení článku 3 Úmluvy nedošlo.

c) K torzenému porušení článku 3 Úmluvy v jeho procesní části

Stěžovatel též namítal, že jeho trestní oznámení nebylo adekvátní prošetřeno, neboť orgány činné v trestním řízení věc odložily pouhým dopisem, když se plně spolehly na zjištění občanskoprávních soudů.

Soud s odvoláním na svou předchozí judikaturu konstatoval, že jelikož v projednávané věci nic nenasvědčuje tomu, že by lékaři jednali ve zlém víře s úmyslem se stěžovatelem špatně zacházet, pozitivní povinnost státu řádně prověřit stěžovatelova tvrzení o špatném zacházení mohla být splněna i prostřednictvím občanskoprávní žaloby.

V projednávané věci stěžovatel podal žalobu na ochranu osobnosti. V řízení o ní mohl uplatnit všechny své argumenty, které také byly projednány kontradiktorním způsobem, přičemž stěžovatel byl právně zastoupen. Soudy též rozhodly ve lhůtě, která nevyvolává žádnou pochybnost. K porušení článku 3 Úmluvy v jeho procesní části tedy nedošlo.

d) K torzenému porušení článku 13 Úmluvy

Soud konečně konstatoval, že otázka nastolená na poli článku 13 Úmluvy z věcného hlediska splývá z otázkou porušení procesní části článku 3 Úmluvy. Jelikož se stěžovatel v řízení na ochranu osobnosti mohl domoci určení odpovědných osob za tvrzená porušení svých práv i přiznání odškodnění, není třeba se touto námitkou zabývat odděleně ještě na poli článku 13 Úmluvy.

PORODNICTVÍ

Rozsudek ze dne 11. prosince 2014 ve věci č. 28859/11 – Dubská a Krejzová proti České republice

Senát bývalé páté sekce Soudu dospěl šesti hlasy proti jednomu k závěru, že znemožnění výkonu povolání porodní asistentky při porodech v domácnosti nepředstavuje porušení práva matek na respektování jejich soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

(i) Skutkové okolnosti

Obě stěžovatelky si přály rodit své další dítě v domácím prostředí s porodní asistentkou. Jedna tak zamýšlela učinit z důvodu negativních zkušeností s nemocničním prostředím a personálem z prvního porodu a druhá díky tomu, že své předchozí dvě děti již porodila v domácím prostředí. V době těhotenství se obě stěžovatelky obrátily mimo jiné na příslušný krajský úřad s žádostí o zaslání seznamu porodních asistentek, které jsou oprávněny vést porod v domácím prostředí. V zásadě vždy se jim dostalo odpovědi, že podle platné právní úpravy nedisponuje žádná porodní asistentka oprávněním k vedení fyziologických porodů v domácím prostředí, jelikož pro vedení plánovaného, byť i fyziologického (nekomplikovaného) porodu je třeba vždy splnit požadavky na minimální věcné a technické vybavení podle příslušných vyhlášek Ministerstva zdravotnictví. Stěžovatelka Dubská nakonec porodila v domácím prostředí sama bez porodní asistentky a stěžovatelka Krejzová v nemocnici. Ústavní

stížnost stěžovatelky Dubské plénum Ústavního soudu odmítlo.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelky poukazyvaly na to, že jim bylo znemožněno porodit v domácnosti za asistence porodní asistentky, což podle nich není v souladu s článkem 8 Úmluvy, tedy s jejich právem na respektování soukromého života.

Soud v první řadě uvedl, že na namítaný zásah v podobě nemožnosti absolvovat porod v domácnosti s pomocí porodní asistentky, jíž by za to hrozila sankce, je třeba nahlížet pod zorným úhlem povinnosti státu nezasahovat do soukromého života matek (negativní povinnosti), nikoli povinnosti státu zajistit matkám určitou zdravotní péči (pozitivní povinnosti). Takový zásah může být v souladu s Úmluvou, má-li dostatečnou oporu v právním řádu, sleduje legitimní cíl ve veřejném zájmu a je sledovanému cíli přiměřený.

K podmínce zákonnosti Soud podotkl, že výkon povolání porodní asistentky byl vázán na zmíněné oprávnění, jehož vydání české právní předpisy mimo jiné podmiňovaly splněním určitých požadavků na vybavení míst, kde lze asistovat při porodu. Z nich bylo zřejmé, že v domácnosti takové požadavky splnit nelze. Namítaný zásah tedy měl dostatečnou oporu ve vnitrostátním právním řádu.

Soud považoval za nepochybné, že příslušné předpisy sledovaly účel chránit během porodu a po něm zdraví a bezpečnost novorozence a nepřímo také matky.

Obšírněji se Soud vyjádřil k podmínce přiměřenosti, tedy zda byl namítaný zásah „nezbytný v demokratické společnosti“.

K tomu na úvod mimo jiné podotkl, že musí ověřit, zda byla nastolena spravedlivá rovnováha mezi soupeřícími zájmy, ohledně níž stát požívá určitého prostoru pro uvážení. Projednávaná věc nastoluje komplexní otázky politiky v oblasti zdravotnictví, pro jejichž zodpovězení musí státní orgány srovnávat rizika porodů vedených v nemocničním a domácím prostředí. Novorozenec je z povahy věci plně závislý na rozhodnutích jiných osob, což odůvodňuje silné zapojení ze strany státu. Na otázce porodů v domácnosti také napanuje shoda na celoevropské úrovni a její vyřešení je záležitostí obecné sociální a hospodářské politiky, včetně rozhodování o využití prostředků z veřejných rozpočtů. Proto je prostor pro uvážení státu v dané oblasti široký.

Soud dále uznal, že ačkoli mezi zájmy matky a dítěte zpravidla není rozpor, některá rozhodnutí matky ohledně místa, okolností nebo způsobu porodu mohou být vnímána pro novorozence jako riziková. Matky však měly v důsledku dané právní úpravy velice omezené možnosti pro rozhodování. Mohly si sice svobodně vybrat mezi porodnicemi, a v nich měla být jejich přání teoreticky respektována, ale podmínky v řa-

dě z nich byly podle dostupných informací problematické.

Většina předložených výzkumných studií podle Soudu připouští, že porody v domácnosti nepředstavují zvýšené riziko oproti porodům v nemocnicích, avšak pouze za určitých podmínek, jako je nízká rizikovitost těhotenství, přítomnost kvalifikovaného zdravotnického pracovníka a možnost rychlého převozu matky a dítěte do nemocnice. Míra, v níž je naplněna druhá a třetí z uvedených podmínek, v situaci České republiky vyvolává spíše zvýšená rizika pro zdraví a život dítěte a matky, nehledě na to, že i běžné těhotenství může být zakončeno nepředvídatelnými potížemi při porodu, které vyžadují akutní lékařský zásah, a které tak plně vybavená nemocnice dokáže lépe a rychleji vyřešit.

Nakonec se Soud zabýval otázkou, nakolik vnitrostátní orgány při svém rozhodování o politice v dané oblasti zvažily veškeré soupeřící zájmy, zhodnotily možné alternativy a posoudily přiměřenost zvolené politiky. Podle Soudu Ministerstvo zdravotnictví sice takové posouzení původně neprovedlo, později však učinilo pokus o otevřenou diskusi se zainteresovanými skupinami, který neuspěl. K problému se též vyjádřil Ústavní soud.

Podle Soudu by české orgány měly příslušná ustanovení právní předpisů neustále přehodnocovat ve světle vývoje na poli medicíny, vědy a práva. Ministerstvo zdravotnictví ostatně nedávno související politiku přehodnotilo a umožnilo ženám s bezrizikovým těhotenstvím, aby se rozhodly, zda chtějí zůstat v nemocnici ještě po dobu 72 hodin po porodu, či zda chtějí porodit v nemocnici za pomoci porodní asistentky a nemocnici opustit 24 hodin po porodu.

Za uvedených okolností dospěl Soud k závěru, že při přijímání a uplatňování zvolené politiky týkající se domácích porodů nepřekročily české orgány svůj prostor pro uvážení ani neporušily spravedlivou rovnováhu, kterou je třeba nastolit mezi soupeřícími zájmy. K porušení článku 8 Úmluvy tudíž nedošlo.

K rozsudku jsou připojena dvě souhlasná a jedno nesouhlasné stanovisko soudců Soudu.

Rozsudek ze dne 11. prosince 2014 ve věci č. 43643/10 – Hanzelkovi proti České republice

Senát páté sekce Soudu dospěl pěti hlasy proti dvěma k závěru, že v důsledku nuceného návratu do porodnice, kterou pozdější stěžovatelé, matka s novorozencem, opustili zakrátko po porodu, došlo k porušení jejich práva na respektování soukromého a rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy. Dále Soud shledal, že proti uvedenému zásahu ze strany státních orgánů neměli k dispozici účinný prostředek nápravy, a proto došlo k porušení článku 13 Úmluvy.

(i) Skutkové okolnosti

První stěžovatelka porodila v říjnu 2007 v Nemocnici Hořovice syna, druhého stěžovatele. Jednalo se o porod bez komplikací a matka ani dítě neměli žádné zdravotní problémy. Několik hodin po porodu stěžovatelka se synem navzdory nesouhlasu lékařů opustila porodnici. Následně personál porodnice kontaktoval příslušný orgán sociálně-právní ochrany dětí, který si od porodnice vyžádal lékařskou zprávu, podle níž vzhledem ke krátké době po narození je dítě, pakliže se ocitne mimo nemocniční péči, ohroženo na zdraví, eventuálně i na životě.

Na základě toho podal uvedený orgán k okresnímu soudu návrh na vydání předběžného opatření o předání dítěte do péče nemocnice, jemuž soud obratem vyhověl. V tentýž den, tedy stále v den narození dítěte, bylo předběžné opatření vykonáno a stěžovatelka byla spolu s dítětem převezena vozem rychlé záchranné služby za doprovodu policie zpět do nemocnice. Dítě nevykazovalo žádné zdravotní potíže. Stěžovatelé v nemocnici strávili další dva dny, aniž na nich byly vykonány jakékoliv zdravotní výkony, a posléze byli na základě negativního reverzu propuštěni domů.

Den po propuštění stěžovatelů z porodnice podal orgán sociálně-právní ochrany dětí návrh na zrušení předběžného opatření. Tomu prvoinstanční soud vyhověl s tím, že pominuly důvody, pro které bylo nařízeno, jelikož byl stěžovatel již propuštěn z nemocnice. Stěžovatelka podala proti předběžnému opatření odvolání, ve kterém tvrdila, že předmětným předběžným opatřením byla ve vztahu k ní a jejímu synovi porušena jejich práva na svobodu a respektování soukromého a rodinného života, a proto měla v úmyslu požadovat náhradu nemajetkové újmy podle zákona č. 82/1998 Sb. Příslušný krajský soud odmítl odvolání stěžovatelky jako bezpředmětné vzhledem k tomu, že bylo předběžné opatření již zrušeno. Následně stěžovatelé podali ústavní stížnost, kterou Ústavní soud odmítnul zčásti jako nepřípustnou a zčásti jako zjevně neopodstatněnou kromě jiného s tím, že nelze zrušit předběžné opatření, které neexistuje.

Stěžovatelka využila i linii řízení o náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb. Ministerstvo stěžovatelce v reakci na její žádost sdělilo, že je předčasná a je třeba vyčkat výsledku řízení o její ústavní stížnosti týkající se předmětného předběžného opatření. Obvodní soud pro Prahu 2 následnou žalobu stěžovatelky zamítl z důvodu promlčení nároku. *Obiter dictum* dodal, že i kdyby byla jeho úvaha o promlčení posouzena jako nesprávná, nic by to na výsledku dané věci nezměnilo, neboť předběžné opatření nebylo zrušeno pro nezákonnost, jak to vyžaduje ustanovení § 8 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb., které je výrazem oprávnění státu stanovit meze své odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci. Odvolací soud tento rozsuh

dek potvrdil. Ústavní stížnost stěžovatelky Ústavní soud odmítl.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelé poukazovali na porušení článku 8 Úmluvy, tedy svého práva na respektování soukromého a rodinného života. Kromě toho namítali, že neměli k dispozici účinný prostředek nápravy ve smyslu článku 13 Úmluvy.

a) K tvrzenému porušení článku 8 Úmluvy

Soud předně shledal, že namítaný zásah státu byl v souladu se zákonem a sledoval legitimní cíl ochrany zdraví a práv a svobod jiných, a to ve vztahu k druhému stěžovateli. Dle Soudu však v případě natolik tvrdého opatření, jakým je násilná hospitalizace novorozence proti vůli jeho matky, musí příslušné státní orgány předtím, než k tomuto kroku přistoupí, prokázat existenci skutečného a konkrétního nebezpečí hrozícího dítěti a pečlivě zkoumat, zda nelze zdraví dítěte ochránit prostřednictvím méně radikálních opatření.

V projednávané věci tyto podmínky dle Soudu splněny nebyly: předběžné opatření okresního soudu je odůvodněno velmi stručně a pouze odkazuje na krátkou lékařskou zprávu, která nicméně neupřesňuje, v čem spočívá ohrožení zdraví u druhého stěžovatele. Z předběžného opatření tedy nevyplývá, že by se okresní soud snažil zjistit konkrétní okolnosti týkající se stěžovatelů, např. cestou lékařské prohlídky dítěte, ani to, že by se zabýval možnostmi méně extrémního zásahu do jejich rodinného života. Za této situace nelze dle Soudu namítaný postup státu považovat za nezbytný pro dosažení sledovaného legitimního cíle.

b) K tvrzenému porušení článku 13 Úmluvy

Jelikož stěžovatelé neměli na vnitrostátní úrovni k dispozici žádný účinný prostředek nápravy, kterým by mohli uplatnit své námitky porušení Úmluvy, Soud dospěl k závěru, že došlo k porušení článku 13 Úmluvy. V této souvislosti odkázal na své závěry na poli přijatelnosti stížnosti, dle kterých při zohlednění konkrétních okolností případu nelze za takový prostředek nápravy považovat žalobu na ochranu osobnosti, návrh na zrušení předběžného opatření ani řízení o náhradě škody podle zákona č. 82/1998 Sb. K posledně zmíněnému mimo jiné uvedl, že i kdyby byla žaloba na náhradu nemajetkové újmy podána ve lhůtě, neměla by šanci na úspěch. Vnitrostátní soudy totiž ve věci stěžovatelky konstatovaly, že nehledě na otázku promlčení by žalobě nebylo možné vyhovět, protože předběžné opatření nebylo zrušeno pro nezákonnost, jak to vyžaduje ustanovení § 8 zákona č. 82/1998 Sb.

SPRAVEDLIVÝ PROCES

Rozhodnutí ze dne 25. listopadu 2014 ve věci č. 27501/10 – Zelenka proti České republice

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že námitky stěžovatele o porušení čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. c) Úmluvy, k němuž mělo dojít neustanovením obhájce k podání dovolání, jsou nepřijatelné pro zjevnou neopodstatněnost.

(i) Skutkové okolnosti

Stěžovateli stíhanému v roce 2009 pro trestný čin úvěrového podvodu byla opatřením soudu ustanovena obhájkyň. Po vynesení odsuzujícího rozsudku stěžovatel pro odvolací řízení udělil plnou moc jinému obhájci, pročež soud výše uvedené ustanovení zrušil.

Zvolený obhájce po skončení odvolacího řízení odmítl podat jménem stěžovatele dovolání s tím, že se jedná o placený úkon a stěžovateli rodiče jej odmítli dále financovat. Poté, co okresní soud údajně nereagoval na stěžovatelovy opakované žádosti o přidělení obhájce podle § 36a odst. 2 písm. a) trestního řádu a co stěžovatel nemohl dosáhnout na ustanovení obhájce Českou advokátní komorou podle § 18 odst. 2 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, neboť nedisponoval zamítavým rozhodnutím soudu vyžadovaným komorou, se stěžovatel sám obrátil na Nejvyšší soud s podáním označeným jako „dovolání“. Nejvyšší soud mu sdělil, že o podání nemůže rozhodnout, neboť podle zákona dovolání může podat pouze advokát.

Ústavní soud následně zamítl ústavní stížnost stěžovatele jako zjevně neopodstatněnou, neboť shledal, že stěžovatel byl po celou dobu trestního řízení zastoupen obhájcem, přičemž i když zmocněním skončením trestního stíhání zanikne, je obhájce oprávněn podat za obžalovaného ještě dovolání a zúčastnit se řízení o dovolání u Nejvyššího soudu.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel namítal porušení čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy, tj. práva obhajovat se sám nebo za pomoci obhájce podle vlastního výběru, nebo pokud nemá prostředky na zaplacení obhájce, aby mu byl poskyt-

nut bezplatně, jestliže to zájmy spravedlnosti vyžadují.

Soud konstatoval, že stížnost se netýká otázky bezplatnosti právní pomoci, neboť český právní řád předpokládá vydání rozhodnutí o uhrazení nákladů ustanoveného obhájce teprve po poskytnutí právní pomoci, kdy soud posoudí schopnost obviněného nahradit státu vynaložené prostředky. V projednávané věci se tedy jednalo o to, zda soud měl povinnost stěžovateli ustanovit obhájce pro účely podání dovolání.

V té souvislosti Soud podotkl, že stěžovatel ve stížnosti opomněl zmínit, že okresní soud s ním ve věci ustanovení obhájce komunikoval. Na základě dokumentů z trestního spisu předložených vládou Soud konstatoval, že stěžovatel byl ve skutečnosti okresním soudem informován o oprávnění jeho dosavadního obhájce podat dovolání v souladu s ustáleným výkladem § 41 odst. 5 trestního řádu, jehož si dotyčný advokát musel být vědom a který nelze považovat za nerozumný. Stěžovatel byl rovněž informován o tom, že nový obhájce mu může být ustanoven pouze tehdy, jestliže dosavadní obhájce odmítne úkon učinit. Všechny tyto informace stěžovatel obdržel ještě před uplynutím zákonné lhůty k podání dovolání.

Jelikož stěžovatel na toto vyrozumění stejně jako na informaci o postupu pro ustanovení obhájce od České advokátní komory nijak nereagoval, okresní soud nebyl jednoznačně uvědomen o tom, že zvolený advokát nehodlá stěžovatele dále zastupovat, a nelze mu tedy vytknout, že stěžovateli nového obhájce neustanovil. Tento postup je podle Soudu zřejmě v souladu i s veřejným stanoviskem představenstva České advokátní komory z roku 2007 k výkladu § 41 odst. 5 trestního řádu, podle něž je v případě zvolených obhájců třeba vycházet z obsahu udělené plné moci a přistoupit k ustanovení obhájce nebo udělit novou plnou moc teprve tehdy, pokud původní plná moc nestanoví obhájci povinnost uplatnit i mimořádné opravné prostředky.

Soud s ohledem na výše uvedené došel k závěru, že stěžovatel se vlastní nedůsledností připravil o možnost účinného podání žádosti o právní pomoc a následně o přístup k Nejvyššímu soudu.

ROZSUDKY A ROZHODNUTÍ SOUDU PROTI JINÝM STÁTŮM NEŽ ČESKÉ REPUBLICE

CIZINECKÉ PRAVO

Rozsudek ze dne 3. října 2014 ve věci č. 12738/10 – Jeunesse proti Nizozemsku

Velký senát Soudu rozhodl čtrnácti hlasy proti třem, že odmítnutím udělit povolení k pobytu stěžovatelce, matce tří dětí nizozemského občanství, která dlouhodobě na území Nizozemska nelegálně pobývala, státní orgány nenastolily spravedlivou rovnováhu mezi zájmy stěžovatelky a její rodiny na zachování rodinného života v Nizozemsku a zájmy státu v oblasti kontroly imigrace, a porušily tak článek 8 Úmluvy.

(i) Skutkové okolnosti

Stěžovatelka je občankou Surinamu. V roce 1997 přicestovala do Nizozemska na základě turistického víza a po skončení jeho platnosti v zemi setrvala. Následně se provdala za nizozemského občana surinamského původu, se kterým se seznámila již v Surinamu, kde před jeho odjezdem do Nizozemska společně žili. Manžel stěžovatelky odcestoval do Nizozemska šest let před jejím vlastním odjezdem a následně získal nizozemské občanství. Manželskému páru se v Nizozemsku narodily tři děti, které mají nizozemské občanství stejně jako jejich otec.

V období od roku 1997 do 2010 se stěžovatelka neúspěšně pokoušela legalizovat svůj pobyt pěti žádostmi o udělení povolení k pobytu. V dubnu 2010 byla umístěna do detence za účelem vyhoštění, jelikož se na předvolání neohlásila na cizinecké policii. V srpnu 2010 byla z detence propuštěna z důvodu pokročilého stupně těhotenství.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K torzenému porušení článku 8 Úmluvy

Dle Soudu spočívala podstata věci v posouzení povinnosti nizozemských orgánů udělit stěžovatelce povolení k pobytu na základě jejího rodinného života v situaci, kdy stěžovatelka zcela zjevně porušila imigrační zákony, a její pobyt tudíž nemohl být považován za legální, avšak nizozemské orgány *de facto* umožnily její více než šestnáctiletý pobyt v Nizozemsku.

Dle Soudu se v projednávané věci nejednalo o zásah do rodinného života stěžovatelky, neboť povolení k pobytu jí nikdy uděleno nebylo. Celý případ proto Soud posuzoval z hlediska pozitivních závazků státu na poli článku 8 Úmluvy.

Soud v souladu se svou ustálenou judikaturou zdůraznil, že stěžovatelka si musela být vědoma svého nejistého imigračního statusu ještě před tím, než v Nizozemsku založila rodinu. V takových případech Úmluva neklade na státy povinnost vyhovět žádosti o povolení k pobytu. Za okolností, kdy jsou vnitrostátní orgány konfrontovány s rodinným životem jako s dokonanou skutečností (*fait accompli*), je rovněž vyhoštění v rozporu s článkem 8 Úmluvy pouze za výjimečných okolností (*Rodrigues da Silva a Hoogkamer proti Nizozemsku*, č. 50435/99, rozsudek 31. ledna 2006, § 39).

Soud přihlédl ke skutečnosti, že manžel stěžovatelky i jejich tři děti mají nizozemské občanství, a mají proto právo naplňovat rodinný život v Nizozemsku. Dále poznamenal, že stěžovatelka byla rovněž občankou Nizozemska, a to až do chvíle, kdy Surinam nabyl nezávislosti, a stěžovatelka v této souvislosti nizozemské občanství ztratila. Soud proto uzavřel, že případ stěžovatelky nemůže být posuzován jako případy imigrantů, kteří nizozemské občanství nikdy neměli.

Za důležitou okolnost Soud označil více než šestnáctiletý pobyt stěžovatelky na území Nizozemska, během něhož se stěžovatelka nedopustila žádné trestné činnosti a který byl ze strany vnitrostátních orgánů tolerován i přesto, že stěžovatelka pobývala na území státu ilegálně. Během této doby měly vnitrostátní orgány možnost stěžovatelku ze země vyhostit, místo toho jí však umožnily na území Nizozemska založit silné rodinné, společenské i kulturní vazby. Stěžovatelka se rovněž během této doby opakovaně pokoušela svůj pobyt legalizovat.

Soud sice uznal, že na straně stěžovatelky a její rodiny neexistují nepřekonatelné překážky, pro které by se rodina nemohla usadit v Surinamu, považoval však za pravděpodobné, že by nucený návrat způsobil rodině strádání. Zároveň uvedl, že při posouzení postupu státních orgánů ve světle článku 8 Úmluvy je potřeba zohlednit situaci všech členů rodiny, neboť ochrana stanovená tímto ustanovením míří na celou rodinu.

Soud rovněž zdůraznil nejlepší zájem dětí stěžovatelky. Třebaže tento faktor není sám o sobě rozhodující, ve všech rozhodnutích týkajících se dětí musí jejich nejlepší zájem zaujímat přední hledisko, ze kterého je případ posuzován. Soud zohlednil, že stěžovatelka o děti denně pečuje a otec vykonává zaměstnání na směny, a proto některé večery není doma. Děti jsou v Nizozemsku hluboce zakořeněné a neexistuje žádný důkaz o tom, že by měly k Surinamu, který nikdy ne navštívily, přímý vztah. Soud proto shledal, že nizozemské orgány dostatečně nezohlednily nejlepší zájem dětí stěžovatelky, když odmítly její žádost o povolení k pobytu.

Soud uzavřel, že s ohledem na výše uvedené skutečnosti hodnocené jako celek je projednávanou věc třeba považovat za výjimečný případ, kdy samotné naplňování obecné imigrační politiky nemůže být dostatečným důvodem pro odmítnutí žádosti o povolení k pobytu. Vnitrostátní orgány proto nenastolily spravedlivou rovnováhu mezi dotčenými zájmy, čímž došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

(iii) Oddělené stanovisko

Soudci Villiger, Mahoney a Silvis v nesouhlasném stanovisku především uvedli, že Soud se vzdalil subsidiární úloze, která mu byla Úmluvou svěřena, rozšířil v dané oblasti pozitivní závazky států a zmenšil jejich prostor pro uvážení. Rozsudek podle nich může podpořit rozhodnutí případných imigrantů nezákonně vstoupit na území státu, překročit povolení k pobytu či ignorovat příkazy k vyhoštění.

Rozsudek ze dne 4. listopadu 2014 ve věci č. 29217/12 – Tarakhel proti Švýcarsku

Velký senát Soudu poměrem čtrnácti hlasů proti třem rozhodl, že návratem stěžovatelů, žadatelů o azyl ve Švýcarsku, do Itálie podle tzv. Dublinského nařízení by bez odpovídajících individuálních záruk došlo k porušení článku 3 Úmluvy. Námitku na poli článku 13 Úmluvy Soud odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

(i) Skutkové okolnosti

Stěžovatelé, státní příslušníci Afghánistánu, konkrétně manželský pár a jejich šest dětí, přistáli u břehů Itálie v červenci 2011. Bezprostředně na to italské úřady uložily informace o nich do systému EURODAC (kromě jiného fotografie a otisky prstů). Následně stěžovatelé bez povolení opustili jedno z přijímacích středisek pro žadatele o azyl („CARA“), v němž byly dle jejich tvrzení špatné životní podmínky. Neoprávněně přicestovali do Rakouska a později do Švýcarska, kde požádali v listopadu 2011 o udělení azylu. Jejich žádosti nebylo vyhověno, a to na základě nařízení Rady (ES) č. 343/2003 ze dne 18. února 2003, kterým se stanoví kritéria a postupy pro určení členského státu příslušného k posuzování žádosti o azyl podané státním příslušníkem třetí země v některém z členských států (nazývaného též „nařízení Dublin II“), neboť státem příslušným k posouzení jejich žádosti o azyl byla Itálie, a nikoliv Švýcarsko. Švýcarské úřady proto uvědomily stěžovatele o povinnosti návratu do Itálie. Stěžovatelé využili dostupné opravné prostředky, včetně podání k Federálnímu správnímu soudu, avšak bez úspěchu. V květnu 2012 vydal Soud předběžné opatření zamezující realizaci návratu stěžovatelů do Itálie.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) K tvrzenému porušení článku 3 Úmluvy

Stěžovatelé zejména namítali, že pokud by byli navráceni do Itálie bez odpovídajících individuálních záruk, byli by vystaveni špatnému zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy vzhledem k existujícím systémovým nedostatkům v podmínkách přijetí žadatelů o azyl v Itálii.

Soud nejprve zopakoval obecné zásady posuzování stížnosti na poli článku 3 Úmluvy v případech vyhoštění. Připomněl, že k jeho porušení vyhošťujícím státem dochází tam, kde existují závažné důvody domnívat se, že dotyčné osobě hrozí skutečné nebezpečí špatného zacházení ve státě, do něhož má být navrácena (*Saadi proti Itálii*, č. 37201/06, rozsudek velkého senátu ze dne 28. února 2008, § 152). Špatné zacházení musí přitom dosáhnout určité minimální úrovně závažnosti (např. *Kudła proti Polsku*, č. 30210/96, rozsudek velkého senátu ze dne 26. října 2000, § 91). Posouzení minimální úrovně je relativní a závisí na všech okolnostech případu.

Soud dále mimo jiné uvedl, že na žadatele o azyl je třeba nahlížet jako na obzvláště znevýhodněnou a zranitelnou skupinu, která vyžaduje zvláštní ochranu (*M. S. S. proti Belgii a Řecku*, č. 30696/09, rozsudek velkého senátu ze dne 21. ledna 2011, § 251). To platí tím spíše pro nezletilé žadatele o azyl, a to i v případě, že jsou doprovázeni rodiči (*Mubilanzila Mayeka a Kaniki Mitunga proti Belgii*, č. 13178/03, rozsudek ze dne 12. října 2006, § 55; *Popov proti Francii*, č. 39472/07 a 39474/07, rozsudek ze dne 19. ledna 2012, § 91). Dále potvrdil, že výjimečně (*Chapman proti Spojenému království*, č. 27238/95, rozsudek velkého senátu ze dne 18. ledna 2001, § 99; *Muslim proti Turecku*, č. 53566/99, rozsudek ze dne 26. dubna 2005, § 85) může odpovědnost státu na poli článku 3 nastat i v případech extrémní hmotné chudoby, a to konkrétně tehdy, když stěžovatel, který je zcela závislý na podpoře ze strany státu, je opomíjen v situaci vážného strádání či nouze neslučitelné s lidskou důstojností (*M. S. S. proti Belgii a Řecku*, cit. výše, § 252–253; *Budina proti Rusku*, č. 45603/05, rozhodnutí ze dne 18. června 2009).

Ve vztahu ke konkrétním okolnostem projednávané věci Soud nejprve uvedl, že se bude držet přístupu, jenž zvolil ve věci *M. S. S. proti Belgii a Řecku* (cit. výše), tj. posoudí individuální situaci stěžovatelů ve světle celkové situace převládající v Itálii v rozhodné době. S odkazem na tento rozsudek a judikaturu Soudního dvora Evropské unie připomněl, že domněnka, že stát účastníci se „dublinského systému“ bude respektovat základní práva stanovená Úmluvou, může být vyvrácena v případě, kdy bylo prokázáno, že existují závažné důvody se domnívat, že dotyčné osobě hrozí skutečné nebezpečí špatného zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy ve státě, do něhož má být navrácena.

Soud se dále zabýval podmínkami přijímání žadatelů o azyl v Itálii. Připomněl své rozhodnutí ve věci *Mohammed Hussein a ostatní proti Nizozemsku a Itálii* (č. 27725/10, rozhodnutí ze dne 2. dubna 2013, § 45) a v něm citované zprávy UNHCR a komisaře pro lidská práva Rady Evropy, které poukazyvaly na řadu nedostatků. Ty se dle stěžovatelů týkaly tří hlavních oblastí, a to pomalého postupu identifikace žadatelů o azyl, nedostatečné kapacity přijímacích středisek a životních podmínek v těchto střediscích.

Pomalý postup identifikace nepovažoval Soud za přímo relevantní pro potřeby projednávané věci, jelikož stěžovatelé byli neprodleně po příjezdu do Itálie identifikováni.

Z dostupných statistik, které ostatně nerozporovaly ani dotčené vlády Švýcarska a Itálie, však Soud dovořil, že kapacita přijímacích středisek zjevně neodpovídá počtu žadatelů o azyl v Itálii.

K životním podmínkám v přijímacích střediscích Soud uvedl, že ač zprávy UNHCR a komisaře pro lidská práva poukazyvaly na určité nedostatky v některých střediscích, např. na rozdílnou kvalitu služeb, přeplněnost či nedostačující systém právní pomoci, nepokládaly tyto problémy za široce rozšířené. Kromě toho italská vláda sice potvrdila, že došlo k násilným incidentům v některých přijímacích střediscích, včetně toho, do kterého byli umístěni stěžovatelé, ty však byly ojedinělé. Proto dle Soudu nelze situaci v Itálii srovnávat se situací v Řecku v době vynesení rozsudku *M. S. S.*, kdy nevyhovující podmínky v Řecku existovaly ve velkém rozsahu a dosahovaly alarmujících rozměrů. Přístup Soudu v projednávané věci tedy nemůže být stejný jako ve věci *M. S. S.*

Soud uzavřel, že ačkoliv ze strukturálního hlediska nemohou přijímací podmínky v Itálii samy o sobě představovat překážku pro veškeré návraty žadatelů o azyl do Itálie, statistiky a dostupné informace přesto vyvolávají vážné pochybnosti ohledně dostačující kapacity systému. Proto samotná možnost, že značné množství žadatelů o azyl může být ponecháno bez ubytování nebo ubytováno v přeplněných střediscích bez zajištění dostatečného soukromí nebo ve zdraví škodlivých či násilím překypujících podmínkách, nemůže být zamítnuta jako nedůvodná.

Následně se Soud zabýval individuální situací stěžovatelů, kterou také odlišil od situace stěžovatele ve věci *M. S. S.*, jelikož v předkládané věci bylo o stěžovatele od počátku postaráno italskými úřady. V návaznosti na výše uvedené závěry shledal, že je povinností švýcarských úřadů opatřit si záruky od svých italských protějšků, dle kterých budou stěžovatelé po příjezdu do Itálie přijati v zařízeních a podmínkách uzpůsobených věku dětí a rodině bude umožněno zůstat pohromadě. Podotkl sice, že švýcarské úřady byly informovány o umístění stěžovatelů do jednoho ze středisek v Boloně, byl nicméně toho názoru, že bez podrobných a spolehlivých informací ohledně konkrétního střediska, přijímacích podmínek a zachování ce-

listvosti rodiny nedisponovaly švýcarské orgány dostatečnými zárukami, že v případě navrácení do Itálie by se stěžovateli bylo zacházeno způsobem zohledňujícím věk dětí. Bez získání těchto záruk by dle Soudu navrácením stěžovatelů do Itálie došlo k porušení článku 3 Úmluvy.

b) K torzenému porušení článku 13 ve spojení s článkem 3 Úmluvy

Stěžovatelé namítali, že švýcarské orgány dostatečně nepřihlédly k jejich osobním okolnostem a nevezly v úvahu jejich rodinnou situaci v rámci postupu o jejich převzetí do Itálie.

Soud připomněl, že „účinný prostředek nápravy“ ve smyslu článku 13 Úmluvy ve spojení s článkem 3 vyžaduje zaprvé podrobné a důkladné zkoumání námitek stěžovatelů a zadruhé, možnost odložení vykonatelnosti napadeného opatření (*Hirsi Jamaa a ostatní proti Itálii*, č. 27765/09, rozsudek velkého senátu ze dne 23. února 2012, § 198).

Soud vylíčil podrobnosti řízení před vnitrostátními orgány a uvedl, že stěžovatelé ve vnitrostátním řízení nepředložili důkazy, na základě kterých by doložili hrozící nebezpečí v případě návratu do Itálie. Federální správní soud se zabýval specifickou situací stěžovatelů a své rozhodnutí, které nevykazovalo známky svévole, řádně odůvodnil. Kromě toho Soud poznamenal, že z příkladů předchozích rozhodnutí Federálního správního soudu je patrné, že tento běžně provádí důkladné posouzení každé konkrétní situace a nezdráhá se uplatnit čl. 3 odst. 2 nařízení Dublin II.

Stěžovatelé tudíž měli k dispozici účinný prostředek nápravy pro potřeby článku 3 Úmluvy a jejich stížnost na poli článku 13 Úmluvy musí být odmítnuta jako zjevně neopodstatněná podle čl. 35 odst. 3 písm. a) a odst. 4 Úmluvy.

(iii) Oddělená stanoviska

Soudci Casadevall, Berro-Lefèvre a Jäderblom ve společném nesouhlasném stanovisku vyjádřili názor, že není možné v projednávané věci dospět k porušení článku 3 Úmluvy za stavu, kdy stěžovatelé nepředložili dostatečně konkrétní tvrzení o své individuální situaci a kdy nic nenasvědčuje tomu, že by stěžovatelům hrozilo konkrétní reálné nebezpečí při návratu do Itálie.

Rozsudek ze dne 13. listopadu 2014 ve věcech č. 978/09 a 992/09 – H a J. proti Nizozemsku

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně rozhodl o nepřijatelnosti dvou stížností namítajících zejména porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy (právo na spravedlivý proces) v důsledku toho, že prohlášení učiněná stěžovateli v azylovém řízení byla následně proti nim využita v trestním řízení.

(i) Skutkové okolnosti

Stěžovatelé H. a J. pracovali v letech 1979 až 1982 na vysokých místech v bezpečnostním aparátu v Afghánistánu. Po pádu komunistického režimu oba požádali v Nizozemsku o azyl, pan H. v roce 1992, pan J. v roce 1996. Při výsleších před imigračními úřady byli uvědomeni o významu svých výpovědí a o nutnosti sdělit úplnou pravdu; zároveň jim tyto úřady slíbily, že zachovají důvěrnost jejich výpovědí. Z prohlášení stěžovatelů vyšlo najevo, že zastávali vysoké pozice v rámci státní tajné služby, oba však popřeli, že by se byli dopustili mučení nebo by za něj nesli odpovědnost. Žádost o azyl pana H. byla zamítnuta, žádosti pana J. bylo nejdříve vyhověno, v roce 2000 mu ale byl status uprchlíka odebrán. Obě tato rozhodnutí se opírala o článek 1F Úmluvy OSN o právním postavení uprchlíků, který vylučuje dopad úmluvy na osoby, u nichž jsou vážné důvody se domnívat, že se dopustily válečných zločinů či zločinů proti lidskosti. Žádný ze stěžovatelů nebyl z Nizozemska vyhoštěn.

V roce 2000 předalo ministerstvo spravedlnosti azylová rozhodnutí státnímu zastupitelství ke zvážení, zda by neměli být stěžovatelé stíháni. I na základě vyjádření podaných v průběhu řízení o udělení azylu byli oba následně odsouzeni pro účast na mučení či porušení zákonů a obyčejů války k trestu odnětí svobody v délce trvání 12, resp. 9 let.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelé namítali na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy, že byli odsouzeni na základě sebeobviňujících prohlášení učiněných v rámci řízení o udělení azylu pod nátlakem a po příslibu důvěrnosti řízení.

Soud úvodem zdůraznil, že Úmluva ponechává na smluvních stranách, jaké jednání, které nepředstavuje běžný výkon práv v ní zakotvených, označí za trestné (*Engel a ostatní proti Nizozemsku*, č. 5100/71 a další, rozsudek ze dne 8. června 1976, § 81). Navíc v některých případech vyplývá povinnost stíhat určité jednání přímo z mezinárodního práva. Právo nevyprávět a ochrana proti sebeobviňování tvoří součást zásad spravedlivého procesu v rámci článku 6 Úmluvy a mají za cíl chránit obviněného před nátlakem a před použitím důkazů získaných prostřednictvím nátlaku (*Saunders proti Spojenému království*, č. 19187/91, rozsudek ze dne 17. prosince 1996, § 68). Judikatura Soudu týkající se uvedených zásad ale na projednávané případy nedopadá.

Soud zaprvé poukázal na to, že jak Afghánistán, tak Nizozemsko jsou smluvní strany Ženevské úmluvy IV z roku 1949 a Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání, jež státy zavazují stíhat akty mučení. Bylo proto nejenom právem, ale dokonce povinností Nizozemska stíhat stěžovatele za akty mučení, kterých se mohli dopustit mimo jeho území.

Soud dále zdůraznil, že stěžovatelé vstoupili na území Nizozemska dobrovolně a bylo na nich, aby prokázali, že splňují podmínky pro získání azylu. Nelze proto hodnotit jako nepřiměřené, že po nich byla vyžadována pravdivá výpověď, ani nelze tvrdit, že jejich výpovědi v azylovém řízení byly získány pod nátlakem.

Pokud jde o námitku stěžovatelů, že jim imigrační úřady slíbily zachování důvěrnosti řízení, Soud uvedl, že azylové řízení by ani nemohlo fungovat bez ujištění, že sdělené informace se nedostanou subjektům, před nimiž hledají žadatelé ochranu. Praxe důvěrnosti v rámci azylového řízení by ale neměla sloužit jako ochrana osob odpovědných za trestné jednání. Soud proto nemůže dospět k závěru, že by článek 6 Úmluvy bránil předání výpovědí státnímu zastupitelství, jež by mohlo tyto informace využít v rámci svých pravomocí.

Soud konečně konstatoval, že spravedlivost trestního řízení u stěžovatelů nebyla narušena tím, že v tomto řízení byly využity výpovědi stěžovatelů učiněné v azylovém řízení, už z toho důvodu, že stěžovatelé se nikdy nepřiznali ke spáchání jakýchkoliv trestných činů.

Námítky porušení práva na spravedlivý proces zaručeného čl. 6 odst. 1 Úmluvy proto Soud odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

OCHRANA MORÁLKY

Rozsudek ze dne 28. října 2014 ve věci

č. 49327/11 – Gough proti Spojenému království

Senát čtvrté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že opakované zadržení, trestní stíhání a odsouzení stěžovatele následované uložením celé řady trestů odnětí svobody za to, že se pohyboval na veřejnosti výlučně nahý, neporušilo jeho práva zaručená články 8 a 10 Úmluvy.

(i) Skutkové okolnosti

Stěžovatel zastává názor o neškodnosti lidské nahoty a toto přesvědčení projevuje tím, že se na veřejnosti pohybuje nahý. Jako zcela nahý např. podnikl dvě cesty napříč Spojeným královstvím. V rozmezí let 2003–2012 byl více než třicetkrát zadržen z důvodu své nahoty na veřejnosti. V souvisejících trestních řízeních byl mnohokrát odsouzen pro rušení veřejného pořádku a pohrdání soudem, neboť odmítal nosit šaty i v průběhu soudních řízení. Jednání stěžovatele i státních orgánů sledovalo stejnou šablonu: nahota na veřejnosti, zadržení, odsouzení, výkon trestu, propuštění. Po propuštění z vězení byl stěžovatel vždy znovu zadržen, jelikož i nadále odmítal nosit šaty. Dohromady tedy stěžovatel strávil v letech 2003 až 2012 více než 7 let ve výkonu trestu odnětí svobody. Většinu z této doby strávil v samovazbě, jelikož i ve věznicí odmítal nosit oblečení.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) K torzenému porušení článku 10 Úmluvy

Stěžovatel tvrdil, že represivní opatření (opakované zadržování, trestní stíhání a odsouzení následované uložením trestu odnětí svobody) vůči němu uplatněná v důsledku toho, že se soustavně pohyboval nahý na veřejnosti, porušila jeho právo na svobodu projevu.

Na úvod se Soud vypořádal s námitkou vlády o opožděnosti stížnosti, když konstatoval, že jednotlivá trestní řízení tvořila samostatné zásahy, a tudíž je nebylo možno posoudit jako „pokračující situaci“ (*Chiragov a ostatní proti Arménii*, č. 13216/05, rozhodnutí velkého senátu ze dne 14. prosince 2011, § 126). Zaměřil se proto na poslední odsouzení z roku 2011 a přihlédl ke skutečnosti, že zapadalo do kontextu všech předchozích incidentů, jež vykazovaly podobné, opakující se rysy. Právě opakující se povaha represivních opatření byla určující pro souhrnnou výši trestu odnětí svobody.

Soud následně s odkazem na svou ustálenou judikaturu konstatoval, že svoboda projevu se nevztahuje pouze na obsah projevu, ale také na formu, v níž je projev vyjádřen (*Jersild proti Dánsku*, č. 15890/89, rozsudek velkého senátu ze dne 23. září 1994, § 31). Svoboda projevu zahrnuje mj. také právo jednotlivce vyjadřovat své názory způsobem, jakým se obléká nebo chová. Vzhledem k tomu, že se stěžovatel rozhodl pohybovat na veřejnosti výhradně nahý, čímž chtěl vyjádřit svůj názor, že na nahém lidském těle není nic pohoršujícího, bylo toto jeho jednání formou projevu spadající do rámce článku 10 Úmluvy. Represivní opatření proti stěžovateli užitá v reakci na tyto projevy proto zasáhla do jeho práva na svobodu projevu.

Jelikož represivní opatření byla dle Soudu učiněna na základě zákona a sledovala legitimní cíl předcházení nepokojům a zločinnosti a v širším kontextu také zajištění úcty k právu, předmětem přezkumu zůstala otázka jejich nezbytnosti v demokratické společnosti. Soud připomněl, že státům je ponechán široký prostor pro uvážení v záležitostech týkajících se morálky, jelikož v této oblasti neexistuje jednotný evropský standard a vnitrostátní orgány jsou obecně v lepším postavení než mezinárodní soud k tomu, aby se vyjádřily jak ke konkrétnímu obsahu požadavků morálky, tak k nezbytnosti opatření přijatých za účelem naplnění těchto požadavků (*Handyside proti Spojenému království*, č. 5493/72, rozsudek ze dne 7. prosince 1976, § 48).

Za okolností projednávané věci Soud předně uznal, že otázka, do jaké míry a za jakých okolností je nahota na veřejnosti v moderní společnosti akceptovatelná, představuje záležitost veřejného významu. Pokud je úmyslem stěžovatele dosáhnout zvýšení tolerance nahoty na veřejnosti, je oprávněn iniciovat v tomto směru veřejnou debatu. Na druhé straně však nelze přehlédnout, že zde vystupuje rovněž zájem na ochraně morálky a veřejného pořádku. V této souvislosti Soud

poukázal na srovnávací průzkum provedený v některých členských státech Rady Evropy, z něhož vyplývá, že pokud jde o právní úpravu a postoj veřejných orgánů k nahotě na veřejnosti, nevládne v Evropě zdaleka jednota. Dle Soudu proto ve vztahu k regulaci nahoty na veřejnosti, na rozdíl od regulace pouhých vyjádření nebo argumentů na toto téma, náleží státům široký prostor pro uvážení.

Co se týče sankcí uložených stěžovateli, Soud podotkl, že tato opatření nebyla výsledkem paušálního zákazu nahoty na veřejnosti. Každé zadržování, odsouzení i na něj navazující potrestání bylo učiněno na základě pečlivě zjištěných skutkových okolností konkrétního případu i trestní minulosti stěžovatele. Pokud se jedná o přísnost uložených trestů, Soud zdůraznil, že v návaznosti na své první přečiny byl stěžovatel vždy pouze zadržen a po propuštění bylo trestní řízení odloženo. Pokud již trestní řízení dospělo do stádia před soudem, soudy považovaly za dostatečné pouhé konstatování viny nad stěžovatelem a od uložení trestu upustily, případně stěžovateli ukládaly pouze krátké tresty odnětí svobody (v rozmezí 2 týdnů a 3 měsíců). Teprve poté, co byl stěžovatel mnohokrát odsouzen za tytéž přečiny, se soudy uchýlily k ukládání vyšších trestů odnětí svobody. Soud sice uznal, že v souhrnu byla represivní opatření státu proti stěžovateli nepochybně závažná (stěžovatel strávil více než 7 let ve vězení), ale nemohl pominout vlastní odpovědnost stěžovatele za svá odsouzení.

Soud rovněž zdůraznil, že při realizaci svobody projevu byl stěžovatel zároveň vázán obecnou povinností dodržovat zákony. Jestliže svým jednáním usiloval o společenskou či legislativní změnu, měl tento svůj cíl sledovat v mezích zákonů (*Tănase proti Moldavsku*, č. 7/08, rozsudek velkého senátu ze dne 27. dubna 2010, § 167), a to tím spíše, měl-li k dispozici celou řadu jiných prostředků, jak vyjádřit svůj názor a započít tak veřejnou debatu na dané téma. Soud dále dospěl k závěru, že stěžovatel byl také povinen prokázat toleranci a vnímavost k názorům ostatních členů společnosti, už proto, že se sám domáhal tolerance vlastního jednání. Těto své povinnosti však nedostál, namísto toho bez jediné známky ohleduplnosti neústupně trval na svém právu vystupovat vždy a všude nahý, a to včetně soudních budov, společných prostor věznic nebo při cestování letadlem.

Projednávaný případ je dle Soudu znepokojivý především tím, že stěžovatel strávil značnou dobu ve vězení za přečin, který sám o sobě zpravidla není nikterak závažný. Jeho vlastní neústupnost jej však opakovaně a s vědomím právních následků vedla k porušování norem trestního práva. Stěžovatel si přitom uvědomoval, že jeho počínání je nejen v rozporu se standardy akceptovaného veřejného chování v jakékoliv moderní demokratické společnosti, ale že také může být znepokojivé a pohoršující pro jiné osoby pohybující se na veřejnosti. Soud zdůraznil, že článek 10 neumožňuje

jednotlivcům, aby opakovaně vystavovali jiné osoby bez jejich souhlasu svému antisociálnímu počínání.

Na základě těchto úvah a s poukazem na široký prostor členských států pro uvážení při rozhodování o otázkách zachování morálky a veřejného pořádku dospěl Soud k závěru, že represivní opatření státních orgánů představovala přiměřenou odpověď na opakující se společensky škodlivé jednání stěžovatele. Nedošlo tudíž k porušení článku 10 Úmluvy.

b) K torzenému porušení článku 8 Úmluvy

Stěžovatel především namítal, že omezení týkající se osobního vystupování a prezentace jednotlivce na veřejnosti je součástí jeho osobní identity a autonomie, a proto represivní opatření vůči němu porušila jeho právo na ochranu soukromého života.

Soud připomněl, že článek 8 Úmluvy nemůže sloužit k ochraně každého myslitelného rozhodnutí jednotlivce stran jeho vystupování a prezentace na veřejnosti; v konkrétním případě musí předmětné rozhodnutí dosáhnout alespoň minimální úrovně závažnosti (*mutatis mutandis Bayatyan proti Arménii*, č. 23459/03, rozsudek velkého senátu ze dne 7. července 2011, § 110). V tomto případě bylo podle názoru Soudu sporné, zda vůbec rozhodnutí stěžovatele pohybovat se na veřejnosti výhradně nahý dosáhlo této minimální úrovně závažnosti. Závěrem však Soud podotkl, že i za předpokladu použitelnosti článku 8 na projednávanou věc byl zásah do stěžovatelových práv na tomto poli odůvodněný, podobně jako zásah do jeho práv zaručených článkem 10 Úmluvy.

PRACOVNÍ PRÁVO

Rozsudek ze dne 2. října 2014 ve věci č. 10609/10 – Matelly proti Francii

Senát páté sekce Soudu jednomyslně shledal porušení článku 11 Úmluvy v souvislosti s absolutním zákazem odborového sdružování pro příslušníky ozbrojených sil.

(i) Skutkové okolnosti

Stěžovatel je příslušníkem francouzského četnického sboru („gendarmerie“). V březnu 2008 vzniklo sdružení s názvem „Fórum četníků a občanů“, jehož byl stěžovatel zakládajícím členem a posléze místopředsedou. Tato organizace sdružovala aktivní i penzionované četníky, jakož i civilní členy. Dle svých stanov měla za cíl usnadnit výměnu informací a názorů týkajících se bezpečnostních sil, a to za účelem posílit porozumění mezi občany a představiteli veřejné moci, a současně také zlepšit transparentnost, efektivitu a kvalitu služeb poskytovaných bezpečnostními složkami a prosazovat majetkové i nemajetkové zájmy četníků.

V květnu 2008 vrchní ředitel četnického sboru nařídil stěžovateli i dalším aktivním četníkům, kteří byli čle-

ny uvedeného sdružení, aby z něj neprodleně vystoupili a do osmi dnů ho o tom informovali. Uvedl, že vzhledem ke svému deklarovanému cíli – zejména pokud jde o „prosazování majetkových i nemajetkových zájmů četníků“ – lze toto sdružení charakterizovat jako profesní seskupení odborové povahy. Zákon však příslušníkům ozbrojených sil členství v takových seskupeních nedovoluje.

Stěžovatel krátce poté ze sdružení vystoupil. V červenci 2008 byla svolána mimořádná valná hromada sdružení, která ze stanov vypustila zmínku o „prosazování majetkových i nemajetkových zájmů četníků“. Stěžovatel následně brojil proti pokynu vrchního ředitele četnického sboru z května 2008 na ministerstvu obrany a poté i před Státní radou, ale obě tyto instituce uvedené rozhodnutí jako zákonné potvrdily.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel namítal porušení svého práva na svobodu sdružování podle článku 11 Úmluvy.

Soud uznal, že v projednávané věci došlo k zásahu do práva chráněného článkem 11, přičemž tento zásah byl ve smyslu čl. 11 odst. 2 „stanoven zákonem“ a sledoval legitimní cíl v podobě zachování řádu a disciplíny v ozbrojených složkách, což Soud v rámci citovaného ustanovení zařadil pod „předcházení nepokojům“. Zbývalo zodpovědět otázku, zda byl tento zásah i „nezbytný v demokratické společnosti“.

Soud úvodem připomněl, že právo zakládat na obranu svých zájmů odbory nebo vstupovat do nich tvoří dle dikce čl. 11 odst. 1 Úmluvy specifický aspekt obecné sdružovací svobody. Slova „na obranu svých zájmů“ tu nejsou nadbytečná: Úmluva chrání právo odborů bojovat za profesní zájmy svých členů. Druhý odstavec článku 11 nevylučuje z působnosti tohoto ustanovení žádnou profesní skupinu; pouze výslovně zmiňuje příslušníky ozbrojených sil a policie mezi těmi, u nichž lze výkon těchto práv podrobit „zákonným omezením“ (*Syndicat national de la police belge proti Belgii*, č. 4464/70, rozsudek ze dne 27. října 1975, § 38–40). Přitom ale nesmí dojít k zásahům do samotné podstaty sdružovacího práva, které by toto právo zbavily jeho jádra. Mezi takové podstatné prvky patří dle Soudu i právo zakládat odbory a vstupovat do nich. Úplný zákaz založit odbory nebo vstoupit do nich tudíž nikdy nepředstavuje opatření „nezbytné v demokratické společnosti“ (*Demir a Baykara proti Turecku*, č. 34503/97, rozsudek velkého senátu ze dne 12. listopadu 2008, § 97, 126–127, 144–145).

Okolnosti projednávané věci Soud vyhodnotil právě jako úplný a obecný zákaz odborového sdružování pro příslušníky ozbrojených sil. Soud zdůraznil, že vzhledem ke zvláštnímu poslání ozbrojených složek lze u této profesní skupiny přistoupit dokonce i k zásadním omezením výkonu práva zaručeného článkem 11, ale ne k jeho naprostému odnětí. Absolutní

zákaz odborového sdružování pro příslušníky ozbrojených sil je dle Soudu zásahem do samotné podstaty sdružovacího práva, který Úmluva nepřipouští.

Soud rovněž poukázal na to, že namítaný pokyn vrchního ředitele četnického sboru byl vydán – a poté i dalšími instancemi posouzen jako zákonný – pouze na základě stanov dotčeného sdružení, kde část textu týkající se cíle sdružení naznačovala možný odborový rozměr. Sdružení přitom vzápětí spornou část textu ze svých stanov vypustilo, aby dostalo požadavkům zákona; to však již vnitrostátní orgány nezohlednily.

Soud proto rozhodl, že předmětný zásah nebyl „nezbytný v demokratické společnosti“, a že tudíž došlo k porušení článku 11 Úmluvy.

Rozsudek ze dne 21. října 2014 ve věci č. 73571/10 – Matúz proti Maďarsku

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně shledal porušení článku 10 Úmluvy v důsledku toho, že stěžovatel jako zaměstnanec veřejnoprávní televize dostal výpověď za zveřejnění interních informací naznačujících existenci cenzury v této instituci.

(i) Skutkové okolnosti

Stěžovatel pracoval ve veřejnoprávní televizi jako redaktor a moderátor pravidelného kulturního pořadu; zároveň v daném období zastával i funkci předsedy odborového svazu zaměstnanců veřejnoprávních médií. Jeho pracovní smlouva ho pod sankcí okamžitého propuštění zavazovala k mlčenlivosti o skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s výkonem svého povolání, pokud by jejich zveřejnění mělo nepříznivý dopad na jeho zaměstnavatele nebo jakoukoliv jinou osobu. Po nástupu nového vedoucího kulturní redakce kontaktoval stěžovatel ředitele televize, aby ho upozornil na to, že se nový vedoucí dopouští cenzorských zásahů do jeho pořadu. Nedostal však žádnou odpověď. Hlavní redaktor daného pořadu poté adresoval radě televize dopis, kde rovněž namítl cenzuru ze strany nového vedoucího. Tento dopis se vzápětí objevil i na internetu, spolu s prohlášením maďarského sdružení novinářů vyzývajícím radu, aby ukončila cenzuru v televizi.

Následující rok publikoval stěžovatel knihu s názvem „Tajemství maďarské televize“. V předmluvě uvedl, že kniha obsahuje důkazy o cenzuře ve veřejnoprávní televizi a že nechává na čtenářích, aby posoudili, zda jsou popsány postupy legitimní nebo zda se jedná o zásah do svobody projevu. Každá kapitola knihy obsahovala výběr z rozhovorů nahraných v průběhu předešlého roku, které na základě pokynů nového vedoucího kulturní redakce nakonec nebyly odvysílány. Kromě toho stěžovatel všechny kapitoly opatřil vlastním komentářem a zahrnul do nich i interní televizní korespondenci týkající se navrhovaných změn v programu.

Po vydání knihy byl stěžovatel s okamžitou platností propuštěn. Svou výpověď napadl soudní cestou, přičemž argumentoval, že knihu publikoval z pozice předsedy odborového svazu, aby hájil zájmy novinářské obce proti cenzuře. Domáhal se rovněž, aby na jeho věc bylo nahlíženo pod zorným úhlem výkonu svobody projevu. Vnitrostátní soudy mu však nevyhověly a konstatovaly, že svým jednáním porušil povinnost mlčenlivosti, ke které se dobrovolně zavázal v pracovní smlouvě.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel namítal porušení svého práva na svobodu projevu a zvláště práva rozšiřovat informace a myšlenky podle článku 10 Úmluvy.

Soud nepochybně, že výpověď daná stěžovateli v důsledku toho, že publikoval knihu obsahující důvěrné informace o jeho zaměstnavateli, představuje zásah do práva chráněného článkem 10 Úmluvy. Dle Soudu byl uvedený zásah ve smyslu čl. 10 odst. 2 „stanovený zákonem“ (konkrétně zákoníkem práce) a sledoval legitimní cíl v podobě „zabránění úniku důvěrných informací“, jakož i „ochrany pověsti nebo práv jiných“. V dalším kroku se Soud zabýval otázkou, zda byl tento zásah i „nezbytný v demokratické společnosti“.

Soud předně připomněl kritéria, dle kterých posuzuje konflikt mezi právem na svobodu projevu u osoby vázané profesní mlčenlivostí a právem zaměstnavatele řídit své zaměstnance. Mezi tato kritéria patří: (a) veřejný zájem spojený s odhalenými informacemi; (b) autentičnost odhalených informací; (c) rozsah újmy, kterou zaměstnavatel utrpěl v důsledku daného odhalení; (d) motivace dotčeného zaměstnance; (e) zda přistoupil zaměstnanec ke zveřejnění informací jako k poslednímu východisku, tj. až poté, co se obrátil na nadřízeného nebo jiný příslušný orgán; a (f) přisnost uložené sankce (*Guja proti Moldavsku*, č. 14277/04, rozsudek velkého senátu ze dne 12. února 2008, § 74–78). Dále je dle Soudu potřeba zohlednit i to, zda bylo související řízení spravedlivé a jaké procesní záruky ho provázely (*Steel a Morris proti Spojenému království*, č. 68416/01, rozsudek ze dne 15. února 2005, § 95), jakož i to, zda se soudy v rámci přezkumu namítaného zásahu dostatečně věnovaly ochraně práv zaručených článkem 10 Úmluvy (*Animal Defenders International proti Spojenému království*, č. 48876/08, rozsudek velkého senátu ze dne 22. dubna 2013, § 108).

Soud v projednávané věci dospěl k následujícím závěrům.

(a) Kniha se v zásadě týkala otázek veřejného zájmu. V této souvislosti je nutné zohlednit dvojí roli stěžovatele jakožto novináře a představitele odborů. V obecné rovině tu Soud zdůraznil i význam úlohy novinářů při podněcování celospolečenské debaty a dovedil, že na příslušníky tohoto povolání nelze v plném rozsahu vztáhnout povinnost mlčenlivosti, jelikož podstatou

jejich činnosti je šíření informací a myšlenek. V projednávané věci je navíc třeba závazek mlčenlivosti a loajality stěžovatele poměřit s veřejnoprávním charakterem instituce, pro kterou pracoval (*Wojtas-Kaleta proti Polsku*, č. 20436/02, rozsudek ze dne 16. července 2009, § 45–47).

(b) Stěžovatelův zaměstnavatel nenamítl a následně ani příslušné soudy neprokázaly, že by dokumenty publikované stěžovatelem nebyly autentické, že by byly zkreslené nebo že by komentáře stěžovatele postrádaly faktický základ. Kromě toho některá z jeho tvrzení mají spíše povahu hodnotících úsudků, jejichž pravdivost nelze prokázat (*Lingens proti Rakousku*, č. 9815/82, rozsudek ze dne 8. července 1986, § 46).

(c) Co se týče možné újmy způsobené knihou stěžovatele, Soud upozornil na to, že část předmětných informací byla již několik měsíců předtím zveřejněna na internetu, a tudíž veřejně dostupná.

(d) V souvislosti s pohnutkami stěžovatele pro zveřejnění důvěrných dokumentů Soud připomněl, že postup motivovaný osobní záští, nepřátelstvím či očekáváním osobního zvýhodnění včetně finančního prospěchu si nezaslouží zvláště vysokou úroveň ochrany (*Kudeshkina proti Rusku*, č. 29492/05, rozsudek ze dne 26. února 2009, § 95). V projednávané věci Soud nicméně neshledal u stěžovatele jinou motivaci než zájem doložit svá tvrzení o cenzuře důkazy.

(e) Soud dále poukázal na to, že stěžovatel se rozhodl zveřejnit předmětné informace až poté, co se nedočkal žádné reakce na svou stížnost adresovanou řediteli televize ani na dopis hlavního redaktora určený radě televize. Dle Soudu tedy stěžovatel tento postup zvolil proto, že k nápravě vzniklé situace neviděl jiné účinné řešení.

(f) Ukončení pracovního poměru s okamžitou platností Soud označil za poměrně přísnou sankci.

Soud konečně konstatoval, že vnitrostátní soudy se v projednávané věci omezily na pracovníprávní otázky a náležitě nezohlednily stěžovatelovu námitku porušení svobody projevu.

Na základě uvedeného Soud rozhodl, že daný zásah nebyl „nezbytný v demokratické společnosti“, a došlo tudíž k porušení článku 10 Úmluvy.

Rozsudek ze dne 2. prosince 2014 ve věci č. 61960/08 – *Emel Boyraz proti Turecku*

Senát druhé sekce Soudu rozhodl poměrem šesti hlasů proti jednomu, že propuštěním stěžovatelky ze státní služby, kde zastávala pozici pracovníka ostrahy, z důvodu, že je žena, byl porušen článek 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy. Dále jednomyslně rozhodl, že délka řízení před správními soudy byla nepřiměřená a odůvodnění rozhodnutí nejvyššího správního soudu nedostatečné, čímž došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy, nikoli však v důsledku protichůdných roz-

hodnutí nejvyššího správního soudu v obdobných případech.

(i) Skutkové okolnosti

Stěžovatelka v roce 1999 úspěšně složila úřednickou zkoušku a následně jí bylo ze strany příslušného státního orgánu nabídnuto místo pracovníka ostrahy v pobočce státem provozované energetické společnosti. Společnost ji nejprve odmítla na tuto pozici jmenovat, protože nebyla mužem a nesplnila podmínku absolvování vojenské služby. V roce 2001 příslušný správní soud toto rozhodnutí zrušil a stěžovatelka poté na danou pozici nastoupila. V roce 2003 nejvyšší správní soud rozsudek nižšího soudu zrušil s poukazem na to, že vzhledem k povaze dané pracovní pozice není v rozporu se zákonem vyhradit ji pouze pro muže. V následujícím roce byla stěžovatelka ze své pozice propuštěna. Proti tomuto postupu se bránila před prvostupňovým soudem, který shledal, že výpověď byla zákonná. Toto rozhodnutí následně potvrdil také nejvyšší správní soud. Poslední stěžovatelčina žádost o nápravu byla odmítnuta v roce 2008. Mezitím nejvyšší správní soud ve sporu jiné ženy se stejnou státní společností rozhodl, že se požadavek absolvování vojenské služby vztahuje jen na muže.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) K tvrzenému porušení článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy

Soud nejprve uvedl, že ačkoliv Úmluva neobsahuje právo být přijat do státní služby, v projednávané věci stěžovatelka brojila proti propuštění z této služby na základě pohlaví. Z ustálené judikatury Soudu vyplývá, že propuštění ze státní služby může představovat zásah do práva na respektování soukromého života podle článku 8 Úmluvy (*Oleksandr Volkov proti Ukrajině*, č. 21722/11, rozsudek ze dne 9. ledna 2013, § 165–167). Tak drastické opatření, jakým je propuštění ze zaměstnání výlučně na základě pohlaví, má dle Soudu negativní dopad na identitu a sebeúctu dané osoby, jakož i na její materiální situaci, psychické rozpoložení, vztahy s okolím a profesní budoucnost (*Oleksandr Volkov proti Ukrajině*, cit. výše, § 166). Článek 8 Úmluvy je tedy v projednávané věci použitelný.

Soud dále konstatoval, že v oblasti odlišného zacházení na základě pohlaví mají státy jen úzký prostor pro uvážení. Rozdíl v zacházení mezi muži a ženami nacházejícími se ve srovnatelném postavení proto musí být odůvodněn velmi závažnými důvody (*Konstantin Markin proti Rusku*, č. 30078/06, rozsudek velkého senátu ze dne 22. března 2012, § 127).

V projednávané věci Soud shledal, že zákaz výkonu státní služby na pozici pracovníka ostrahy ve vztahu k ženám nesledoval žádný legitimní cíl. Zdůraznil přitom, že vnitrostátní soudy ve věci stěžovatelky nijak nezduvodnily, proč mohou dané pracovní místo zastávat jen muži. Toto pochybení je dle Soudu o to vět-

ší, že tři měsíce před posledním rozhodnutím ve věci vydalo plénum nejvyššího správního soudu rozsudek, v němž konstatovalo, že neexistuje překážka, aby na obdobnou pozici byla jmenována žena. Dle Soudu též samotná skutečnost, že předmětné zaměstnání zahrnovalo noční směny v odlehlých oblastech a případné použití zbraně a síly, neodůvodňuje závěr, že by ho mohli zastávat jen muži. Stěžovatelka navíc tyto práci již po dobu tří let vykonávala a neexistuje žádný náznak toho, že by své povinnosti neovládala z důvodu svého pohlaví. Došlo proto k porušení článku 14 ve spojení s článkem 8 Úmluvy.

b) K torzenému porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy

Na poli čl. 6 odst. 1 Úmluvy stěžovatelka namítala nepřiměřenou délku řízení před správními soudy, protichůdnost soudních rozhodnutí v obdobných věcech a nedostatek odpovědi na její argumentaci odlišnou judikaturou.

Řízení na dvou stupních soudní soustavy trvalo celkem osm let, z čehož sedm let a tři měsíce činila délka řízení před nejvyšším správním soudem. Soud v minulosti v obdobných případech již mnohokrát shledal porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy (*Frydlander proti Francii*, č. 30979/96, rozsudek velkého senátu ze dne 27. června 2000) a ani v projednávané věci neshledal důvody pro opačný závěr. V tomto aspektu tedy došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Porušení práva na spravedlivé projednání věci stěžovatelka dále namítala v souvislosti s odlišným závěrem nejvyššího správního soudu v jiné skutkově obdobné věci. Jelikož nejednotnost v judikatuře nebyla dlouhodobá a hluboká a vnitrostátní právo zakotvovalo mechanismus, jehož účelem je odstranění vnitřních rozporů v judikatuře nejvyššího správního soudu, nedošlo v tomto ohledu k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Dle Soudu však naopak porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy došlo tím, že se nejvyšší správní soud v odůvodnění svého rozhodnutí žádným způsobem nevypořádal s předchozím rozsudkem pléna téhož soudu, v němž byl vysloven opačný právní názor. Odvolací soud sice v zásadě může v odůvodnění odkázat na závěry nižšího soudu a ztotožnit se s nimi, jelikož však stěžovatelka na daný rozsudek výslovně upozorňovala a šlo o rozsudek pléna, měl senát nejvyššího správního soudu povinnost se s námitkou stěžovatelky vypořádat.

(iii) Oddělené stanovisko

Soudce Spano připojil k rozsudku částečně nesouhlasné stanovisko, v němž zpochybnil použitelnost článku 8 Úmluvy na okolnosti projednávané věci. Z dosavadní judikatury Soudu dle něj vyplývá, že uvedené ustanovení se na propuštění ze státní služby vztahuje pouze v případě, že je prokázán konkrétní negativní dopad propuštění na osobní život daného zaměstnance, přičemž tuto námitku musí vznést a doložit důkazy sám stěžovatel a Soud se jí nemůže zabývat z vlast-

ní iniciativy. Pokud tak Soud učiní, setře se rozdíl mezi článkem 8 ve spojení s článkem 14 na jedné straně a článkem 1 Protokolu č. 12 na straně druhé (který, jak soudce Spano připomněl, žalovaný stát zatím neratifikoval).

ŘÍZENÍ O VAZBĚ

Rozsudek ze dne 28. října 2014 ve věci č. 16858/11 - *Urtāns proti Lotyšsku*

Senát čtvrté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že rozhodnutí o prodloužení vazby stěžovatele porušila čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy, jelikož soudy nezkoumaly, zda podezření, že stěžovatel spáchal trestné činy, z nichž byl obviněn, je stále důvodné.

(i) Skutkové okolnosti

Proti stěžovateli bylo vedeno trestní řízení, ve kterém byl obviněn ze dvou vloupání. V září 2010 vnitrostátní soudy stěžovatele vzaly do vazby, jelikož dospěly k závěru, že existuje důvodné podezření, že stěžovatel předmětné trestné činy spáchal. Stěžovatelova vazba byla podrobena přezkumu v listopadu 2010 a v lednu, únoru, dubnu a červnu 2011. Ve všech rozhodnutích soudy odmítly stěžovatele propustit z vazby, přičemž ohledně podezření ze spáchání předmětných trestných činů se odvolaly na počáteční rozhodnutí o vzetí stěžovatele do vazby. Dále uvedly, že vzhledem k trestní minulosti stěžovatele je pravděpodobné, že by po propuštění páchal další trestnou činnost. Stěžovatel byl propuštěn z vazby v srpnu 2011, jelikož se blížil konec maximální povolené délky trvání vazby (12 měsíců).

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K torzenému porušení čl. 5 odst. 1 Úmluvy

Soud na úvod zopakoval, že v kontextu čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy jsou odůvodnění rozhodnutí soudů relevantním faktorem pro posouzení, zda bylo zbavení svobody osoby svévolné, či nikoli. Zbavení svobody bez uvedení důvodů není v souladu s ochranou před svévolí implicitně zakotvenou v čl. 5 odst. 1 Úmluvy. Zbavení svobody naopak není svévolné, pokud soudy uvedou určité důvody, avšak jen za předpokladu, že tyto důvody nejsou příliš stručné nebo bez vztahu k zákonnému ustanovení, o které se zbavení svobody opírá (*Mooren proti Německu*, č. 11364/03, rozsudek velkého senátu ze dne 9. července 2009, § 79).

Článek 5 odst. 1 písm. c) a čl. 5 odst. 3 Úmluvy musí být vykládány ve vzájemné souvislosti, jelikož tvoří jeden celek (*Ciulla proti Itálii*, č. 11152/84, rozsudek ze dne 22. února 1989, § 38). Obviněný musí být propuštěn vždy, když přestanou existovat „relevantní a dostatečné“ důvody k odůvodnění pokračování vazby (*Smirnova proti Rusku*, č. 46133/99 a 48183/99, rozsudek ze dne 24. července 2003, § 38). Jelikož okolnosti

případu se mohou s plynutím času měnit, je důležitým aspektem soudního dohledu nad osobami umístěnými ve vazbě periodický přezkum v krátkých intervalech, při kterém soudy musí posoudit nezbytnost dalšího pokračování vazby. Soudy musí prověřit nejen soulad zbavení svobody s vnitrostátními procesními předpisy, ale také důvodnost podezření, na kterém se vazba zakládá, a legitimitu cíle, který sleduje (*Ječius proti Litvě*, č. 34578/97, rozsudek ze dne 31. července 2000, § 100). Navíc, po uplynutí určité doby pouhé podezření, že osoba spáchala trestný čin, přestává být dostatečným důvodem pro její držení ve vazbě (*Letellier proti Francii*, č. 12369/86, rozsudek ze dne 26. června 1991, § 35).

Ve vztahu k projednávané věci Soud shledal, že v září 2010 vnitrostátní soudy dospěly k závěru, že existovalo důvodné podezření, že stěžovatel spáchal trestné činy, ze kterých byl obviněn, a svá rozhodnutí podepřely určitými důvody. Zatčení a vzetí stěžovatele do vazby tedy nelze dle Soudu považovat za svévolná a v této souvislosti nedošlo k porušení článku 5 odst. 1 Úmluvy.

Při přezkumu rozhodnutí vnitrostátních soudů o prodloužení vazby Soud připomněl, že důvodné podezření musí přetrvávat po celou dobu, kdy je osoba držena ve vazbě, nejen při jejím vzetí do vazby (*Ilgar Mammadov proti Ázerbájdžánu*, č. 15172/13, rozsudek ze dne 22. května 2014, § 90). Vnitrostátní soudy však ve svých rozhodnutích o prodloužení vazby nezkoumaly aktuální existenci důvodného podezření ani se o něm nezmiňovaly, toliko odkázaly na předchozí rozhodnutí soudů, jimiž byl stěžovatel vzat do vazby. V odůvodněních mj. uvedly, že jim nepřísluší zkoumat a hodnotit důkazy a že není důvod rozhodovat o nedostatku důkazů pro odsouzení stěžovatele. Důvodné podezření ve smyslu čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy však neznamená, že vina osoby vzaté do vazby musí být prokázána. Znamená toliko, že musí existovat skutečnosti či informace, které objektivního pozorovatele přesvědčí, že daná osoba mohla předmětný trestný čin spáchat.

Vnitrostátní soudy svá rozhodnutí o prodloužení vazby dále odůvodnily tím, že existuje pravděpodobnost, že stěžovatel bude páchat trestnou činnost, pokud bude propuštěn na svobodu. Soud k tomuto připomněl, že čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy nemůže odůvodnit preventivní zbavení svobody jednotlivce, který představuje nebezpečí z důvodu svého sklonu k páčání trestné činnosti. Zbavení svobody na základě tohoto ustanovení je přípustné jen k zabránění konkrétnímu a určitému trestnému činu (*Guzzardi proti Itálii*, č. 7367/76, rozsudek ze dne 6. listopadu 1980, § 102). Takové důvody rozhodnutí vnitrostátních soudů neobsahovala.

Některá rozhodnutí vnitrostátních soudů o prodloužení vazby též uváděla, že stěžovatel se vyhýbal vyšetřování. Tento důvod však explicitně vyloučil soud,

který stěžovatele vzal do vazby. Stěžovatelova vazba tedy dle Soudu nemohla být odůvodněna obavou z maření trestního stíhání.

Soud proto uzavřel, že v období od listopadu 2010 se vnitrostátní soudy nezabývaly tím, zda je podezření, že stěžovatel spáchal vloupání, z nichž byl obviněn, stále důvodné, a v tomto ohledu neuvedly žádné důvody, byť stručné. Rozhodnutí o prodloužení vazby se proto nezakládala na relevantních a dostatečných důvodech a došlo k porušení čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy.

Rozsudek ze dne 6. listopadu 2014 ve věci č. 67522/09 - Ereren proti Německu

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že namítaná délka vazby v trestním řízení, ačkoliv byla značně dlouhá (5 let a 8 měsíců), může být stále považována za přiměřenou a k porušení čl. 5 odst. 3 Úmluvy nedošlo.

(i) Skutkové okolnosti

Stěžovatel je osoba bez státní příslušnosti. V roce 2007 byl v Německu zatčen. Původně byl vzat do vazby pro důvodné podezření ze spáchání trestného činu držení padělaných dokladů. Po převzetí věci státním zástupcem soud tento důvod vazby zrušil a stěžovatele vzal do vazby pro podezření z členství v zahraniční teroristické skupině. Vazba byla opakovaně prodlužována, přičemž odvolání stěžovatele byla vždy zamítnuta. V roce 2008 vydal soud nové rozhodnutí o vazbě stěžovatele, tentokrát pro jeho podezření z vedoucí úlohy v teroristické skupině, při spáchání dvou vražd a šesti pokusů o vraždu a organizování dalších teroristických útoků.

V roce 2008 podal státní zástupce rozsáhlou obžalobu čítající přes 300 stran. První trestní řízení trvalo od listopadu 2008 do září 2011 a po celou dobu jeho trvání byl stěžovatel držen ve vazbě na základě důvodného podezření ze spáchání trestného činu a závažnosti hrozícího trestu. Vazba byla dále odůvodněna nebezpečím, že stěžovatel uprchne, jelikož neměl v Německu povolený pobyt ani žádné sociální vazby, nebo že bude na svobodě mařit vyšetřování. Riziko útěku bylo zvýšeno informací od zpravodajské služby, že teroristická skupina chystá vyvezení stěžovatele ze země, jakmile by byl propuštěn, a má k dispozici prostředky pro jeho uskutečnění.

V souvislosti s mezinárodním přesahem vyšetřovaného činu bylo třeba spolupracovat s Tureckem, kam se soud čtyřikrát vydal, vyžádat si právní pomoc tureckých orgánů a získat a přeložit svědectví tureckých svědků. V roce 2011 byl stěžovatel odsouzen na doživotí za nařízení vraždy dvou policistů na základě svědectví nepřímého svědka S. G., jelikož svědectví hlavního přímého svědka G. G. soud nemohl použít, protože bylo získáno tureckými soudy na základě mučení

a nepřípustného nátlaku a svědek jej německému soudu nepotvrdil. Odvolací soud rozhodnutí zrušil a vrátil věc k projednání jinému senátu pro nesprávné vyhodnocení klíčových důkazů. Stěžovatelovo setrvání ve vazbě bylo potvrzeno a bylo nařízeno její prodloužení.

V únoru 2014 na základě další stížnosti na dobu trvání vazby soud vazbu zrušil a stěžovatele propustil z důvodu, že další prodloužení vazby by nespĺnilo podmínku přiměřenosti. Soud navíc nemohl určit, kdy bude moci znovu vyslechnout klíčového svědka S. G., jelikož Turecko stále neodpovědělo na dožádání o výslechu.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K torzenému porušení čl. 5 odst. 3 Úmluvy

Stěžovatel namítal, že délka vazby porušila jeho právo na svobodu a že soud nepostupoval dostatečně rychle, aby zajistil jeho právo na projednání věci v přiměřené lhůtě. V roce 2009 se uskutečnilo pouze 19 z plánovaných 54 jednání a později byla frekvence soudních slyšení ještě nižší. Stěžovatel připustil, že kvůli silnému mezinárodnímu přesahu při vyšetřování činu spáchaného v zahraničí nebylo vždy možné řízení urychlit, avšak tento faktor nemohl převážit nad ochranou jeho osobní svobody.

Soud připomněl, že osoba odsouzená soudem prvního stupně nemůže být považována za zadrženou za účelem předvedení před příslušný soudní orgán pro důvodné podezření ze spáchaní trestného činu ve smyslu čl. 5 odst. 3 Úmluvy (*Kudła proti Polsku*, č. 30210/96, rozsudek velkého senátu ze dne 26. října 2000, §104). Proto se Soud zabýval pouze dobou vazby mezi dubnem 2007, kdy byl stěžovatel vzat do vazby, a zářím 2011, kdy byl vynesena odsuzující rozsudek soudu prvního stupně, a listopadem 2012, kdy byl tento rozsudek zrušen, až únorem 2014, kdy byl stěžovatel propuštěn na svobodu. Celková posuzovaná doba vazby tak dosáhla pěti let a osmi měsíců.

Soud připomněl zásadu, že doba vazby nesmí být posuzována *in abstracto*, ale je nutné ji vždy posoudit na základě konkrétních okolností daného případu. Pokračování vazby může být v daném případě ospravedlněno pouze na základě existence opravdového veřejného zájmu, který i přes presumpci nevinu převáží nad právem na osobní svobodu (*W. proti Švýcarsku*, č. 14379/88, rozsudek ze dne 26. ledna 1993, § 30). Povinnost přezkoumat všechny konkrétní okolnosti při posuzování důvodnosti trvání vazby leží primárně na vnitrostátních soudech. Trvání důvodného podezření, že daná osoba spáchala trestný čin, je nezbytnou podmínkou zákonnosti prodloužení vazby, avšak po uplynutí určité doby již samo o sobě nepostačuje. Soud musí potom ověřit, zda jsou další důvody uváděné vnitrostátními orgány relevantní, dostatečné a nadále opravňují zbavení svobody. Soud dále posuzuje, zda

příslušné soudní orgány vedly řízení se „zvláštní péčí“, tedy zda po dobu, kdy byl obviněný ve vazbě, nedocházelo k neakceptovatelným průtahům (*Dzelili proti Německu*, č. 65745/01, rozsudek ze dne 10. listopadu 2005).

V projednávané věci vnitrostátní soudy uvedly tři hlavní důvody založené na získaných důkazech – trvajícím důvodné podezření ze spáchaní trestných činů stěžovatelem, závažnost těchto trestných činů a riziko útěku, pokud by byl stěžovatel propuštěn na svobodu. Od května 2010 byl stěžovatel ve vazbě již jen s odvoláním na podezření z nařízení vraždy dvou policistů v Turecku. Soud připomněl, že existence důvodného podezření předpokládá existenci skutečností nebo informací způsobilých přesvědčit objektivního pozorovatele, že daná osoba mohla spáchat trestný čin (*Labita proti Itálii*, č. 26772/95, rozsudek velkého senátu ze dne 6. dubna 2000). V projednávané věci bylo obvinění z nařízení vražd založeno především na základě výpovědi svědka S. G., kterému jiný svědek G. G. sdělil informaci o stěžovatelově teroristickém činu. Jednalo se tedy o nepřímého svědka a důkaz z doslechu, jehož spolehlivost byla navíc sporná, jelikož S. G. spolupracoval s vyšetřovateli, aby pro sebe získal nižší trest. Soud zdůraznil, že riziko, které hrozí při obvinění a zatčení na základě nepodloženého tvrzení osoby, která má na vyšetřování svůj vlastní zájem, nesmí být podceněno (*Labita proti Itálii*, cit. výše). Takové obvinění musí být spolehlivě potvrzeno dalšími důkazy, aby mohlo ospravedlnit vazbu. V projednávané věci bylo svědectví S. G. potvrzeno listinnými důkazy a dalšími svědectvími o vedoucí úloze stěžovatele v teroristické skupině. Podle Soudu zde tedy přetrvávalo důvodné podezření, které ospravedlňovalo další trvání vazby stěžovatele.

Soud dále uznal, že trvalo i nebezpečí stěžovatelova útěku, jelikož v Německu neměl ani trvalý pobyt, ani sociální vazby. Spolu s úmyslem teroristické skupiny vyvézt stěžovatele po propuštění ze země tak byly dány relevantní a dostatečné důvody pro pokračující vazbu.

Na závěr se Soud ověřil, zda příslušné orgány postupovaly v řízení s náležitou péčí. Projednávaný případ se týkal závažného zločinu na mezinárodní úrovni a shromáždění veškerých důkazů a podkladů bylo časově náročné, což stěžovatel nepochybnil. Soud připustil, že v řízeních s mezinárodním prvkem jsou z důvodu náročnosti mezinárodní spolupráce určitá zdržení možná, avšak příslušné orgány jsou povinny aktivně se snažit o urychlení řízení. V projednávané věci vnitrostátní soudy čtyřikrát vyjely do Turecka, aby zajistily vyřízení svých žádostí o právní pomoc. Soud proto neshledal žádné období nečinnosti v řízení; soudy naopak vyvinuly požadovanou náležitou péči. Stěžovatel navíc sám přispěl k délce řízení požadavkem na opakované provedení důkazů před odvolacím soudem, na což měl právo, avšak prodloužení

doby řízení, které v důsledku nastalo, nemůže být přičítáno k tíži státu. Zrušení prvostupňového rozhodnutí odvolacím soudem nebylo odůvodněno závažnými procesními chybami odhalujícími nedostatek náležité péče, nýbrž rozdíly v posouzení důkazů. Každé prodloužení vazby navíc podléhalo přísnému a pečlivému přezkumu jeho důvodů na základě všech dostupných důkazů a okolností. Stěžovatel byl v únoru 2014 z vazby propuštěn, jelikož nebylo v moci soudu urychlit získání důkazu z Turecka, a další prodloužení vazby proto již považoval za nepřiměřené.

Na základě výše uvedených okolností Soud uzavřel, že délka vazby stěžovatele sice byla značná, avšak stále ještě přiměřená, a k porušení čl. 5 odst. 3 Úmluvy tedy nedošlo.

SPRAVEDLIVÝ PROCES

Rozsudek ze dne 2. října 2014 ve věci č. 15319/09 – Hansen proti Norsku

Senát první sekce Soudu rozhodl poměrem šesti hlasů proti jednomu, že v důsledku nedostatečného odůvodnění rozhodnutí vrchního soudu o odmítnutí přijmout odvolání k věcnému přezkumu byl porušen čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

(i) Skutkové okolnosti

V roce 1995 stěžovatel s manželkou uzavřeli dohodu o podílovém spoluvlastnictví nemovitosti, podle níž každý z nich vlastnil 50 % této nemovitosti, a to bez ohledu na dřívější manželskou smlouvu, ze které vyplývalo, že daná nemovitost patří pouze manželce. Po jejich rozvodu městský soud v roce 2001 konstatoval platnost manželské smlouvy a neplatnost dohody o spoluvlastnictví; stěžovatel se proti tomuto rozsudku neodvolal a rozsudek posléze nabyl právní moci. V roce 2005 bývalá manželka stěžovatele nemovitost prodala.

V roce 2007 stěžovatel zahájil před městským soudem občanskoprávní řízení proti kupujícímu, v němž tvrdil, že je vlastníkem 50 % předmětné nemovitosti; argumentoval zejména tím, že se rozsudek z roku 2001 vztahuje pouze na právní vztahy mezi ním a jeho bývalou manželkou, nikoli na další subjekty. Městský soud rozhodl v neprospěch stěžovatele s poukazem na to, že v důsledku rozsudku z roku 2001 mu nesvědčí právní titul k nemovitosti. Stěžovatel se proti rozsudku odvolal k vrchnímu soudu. Namítal, že městský soud nepochopil jeho argumenty a že zkrátil celkovou dobu trvání jednání z původně plánovaných tří dnů na pět hodin. Vrchní soud upozornil stěžovatele, že pravděpodobně odmítne přijmout jeho odvolání, a poskytl mu lhůtu k vyjádření. Stěžovatel žádal, aby jeho odvolání bylo připuštěno k přezkumu nebo aby vrchní soud zrušil rozsudek městského soudu a vrátil mu věc k novému projednání. Vrchní soud následně

jednomyslným rozhodnutím odmítl odvolání stěžovatele přijmout s odůvodněním, že má za zjevné, že odvolání nebude úspěšné. Stěžovatel napadl rozhodnutí vrchního soudu u nejvyššího soudu, přičemž zejména namítal, že odmítnutí jeho odvolání postrádalo odůvodnění. Nejvyšší soud s poukazem na to, že jeho pravomoc je omezena na přezkum řízení před vrchním soudem, jednomyslně konstatoval, že dovolání bylo zjevně nemělo úspěch, a tudíž je odmítl.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Soud předně připomněl, že ačkoliv článek 6 Úmluvy nezavazuje státy zřizovat odvolací či kasační soudy a nezaručuje právo na odvolání v občanskoprávních věcech, stát, který se rozhodne takové soudy vytvořit, je povinen zabezpečit, že účastníci řízení se budou moci před těmito soudy těšit základním zárukám obsaženým v článku 6 (*Delcourt proti Belgii*, č. 2689/65, rozsudek ze dne 17. ledna 1970, § 25). Podle zásady řádného výkonu soudnictví mají rozsudky soudů přiměřeně stanovit důvody, na nichž jsou založeny. Přestože čl. 6 odst. 1 ukládá soudům povinnost odůvodňovat svá rozhodnutí, nelze ho chápat tak, že by vyžadoval podrobnou odpověď na každý argument (*Van de Hurk proti Nizozemsku*, č. 16034/90, rozsudek ze dne 19. dubna 1994, § 61). Při zamítnutí odvolání se tedy odvolací soud může v zásadě ztotožnit s odůvodněním rozhodnutí soudu nižší instance (*Helle proti Finsku*, č. 20772/92, rozsudek ze dne 19. prosince 1997, § 59–60). Soud nižší instance však musí uvést takové odůvodnění, které umožní účastníkům řízení účinně využít své právo na odvolání (*Hadjianastassiou proti Řecku*, č. 12945/87, rozsudek ze dne 16. prosince 1992, § 33; *Sanchez Cardenas proti Norsku*, č. 12148/03, rozsudek ze dne 4. října 2007, § 49). Při posouzení, zda byl v projednávané věci naplněn požadavek spravedlivosti ve smyslu článku 6, je nezbytné vzít v potaz povahu řízení o daném opravném prostředku a jeho význam v kontextu celého řízení, jakož i rozsah pravomocí vrchního soudu a způsob, jakým byly zájmy stěžovatele v konkrétním řízení před vrchním soudem prezentovány a chráněny (*Monnell a Morris proti Spojenému království*, č. 9562/81 a 9818/82, rozsudek ze dne 2. března 1987, § 56).

Ve vztahu k projednávané věci se Soud nejprve zabýval otázkou, zda lze říci, že vrchní soud odmítnutí stěžovatelova odvolání odůvodnil nedostatečně. Jeho odůvodnění spočívalo v parafrázování obsahu příslušného ustanovení občanského soudního řádu, které upravuje tzv. filtrační mechanismus v odvolacím řízení a bylo zavedeno v roce 2005 v zájmu procesní ekonomie. Z důvodové zprávy vyplývá, že ačkoliv je právo na meritorní odvolací přezkum považováno za důležitou záruku, neomezené a široké právo v tomto směru by mohlo být v právním státě kontraproduktivní. Úkolem vrchního soudu v odvolacím řízení nebylo posoudit případ znovu, ale přezkoumat rozhod-

nutí soudu prvního stupně, které bylo předmětem odvolání. Po posouzení merita věci mohl vrchní soud odmítnout připustit odvolání, pokud zjistil, že „zjevně“ nemělo naději na úspěch. Postačovalo, že vrchní soud považoval výsledek řízení za udržitelný, třebaže na základě jiného odůvodnění. V této souvislosti Soud připomněl, že odvolací soud není povinen uvést podrobné odůvodnění pouze tehdy, pokud uplatňuje specifické právní ustanovení k tomu, aby odmítl odvolání týkající se právního posouzení věci z důvodu, že nemá naději na úspěch [Gorou proti Řecku (č. 2), č. 12686/03, rozsudek velkého senátu ze dne 20. března 2009 § 41].

Pravomoc vrchního soudu však v projednávané věci nebyla omezena na otázky právní a procesní, ale vztahovala se rovněž na otázky skutkové. Stěžovatel se odvolal k vrchnímu soudu proti způsobu, jakým městský soud přezkoumal jeho právní tvrzení, a proti náhlému výraznému zkrácení délky jednání. Soud nebyl přesvědčen o tom, že za daných okolností se vrchní soud v odůvodnění svého rozhodnutí zabýval podstatou problému, o kterém měl rozhodnout (*mutatis mutandis Helle proti Finsku*, č. 20772/92, cit. výše, § 60), způsobem, který přiměřeně odrážel jeho roli v dané procesní fázi jakožto soudu odvolacího, jemuž byla svěřena plná pravomoc, a že jednal s patričním ohledem na zájmy stěžovatele (*Monnell a Morris proti Spojenému království*, cit. výše, § 56).

Vrchní soud navíc při odmítnutí připuštění stěžovatelova odvolání nejednal jako soud poslední instance, protože řízení před ním se mohlo stát předmětem odvolání k nejvyššímu soudu. Ačkoli nejvyšší soud nebyl oprávněn posuzovat věcnou stránku stěžovatelova odvolání nebo rozhodnutí, kterým vrchní soud odmítl připustit toto odvolání (srov. *Hadjianastassiou proti Řecku*, cit. výše, § 33), jeho přezkum zahrnoval otázky použití práva a posouzení důkazů vrchním soudem v míře, v níž se vztahovalo k otázkám procesním. Rovněž mohl přezkoumat, zda v řízení před vrchním soudem, posuzovaném jako celek, bylo z pohledu zásady spravedlivého projednání věci odůvodněné, aby vrchní soud odmítl připustit odvolání. Tento přezkum zahrnoval otázku, zda bylo možné rozhodnout zjednodušeným postupem jen na základě spisu. Ačkoli by přezkum ze strany nejvyššího soudu býval byl založen na stejných podkladech jako přezkum ze strany vrchního soudu, Soud není přesvědčen o tom, že odůvodnění, s nímž vrchní soud odmítl připustit odvolání, umožňovalo stěžovateli účinně vykonat jeho právo domáhat se u nejvyššího soudu nápravy procesního postupu vrchního soudu (*Hadjianastassiou proti Řecku*, cit. výše, § 33). Došlo proto k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

(iii) Oddělené stanovisko

Soudce Møse zaujal k rozsudku nesouhlasné stanovisko. Podstatou věci dle něj bylo, do jaké míry je odvo-

lací soud povinen odůvodňovat rozhodnutí o odmítnutí přijmout odvolání, a zda se může omezit na obecnou formulaci, že věc nemá naději na úspěch. Soudce se neztotožnil s názorem většiny, že v projednávané věci nepostačovalo stručné odůvodnění. Řízením zahájeným v roce 2007 totiž stěžovatel fakticky znovu brojil proti pravomocnému rozsudku z roku 2001, přičemž jeho podání postrádalo jakoukoliv právní oporu a nelze se zbavit dojmu, že bylo zjevně neopodstatněné. Soudce Møse tudíž neshledal nespřavedlivost v tom, že řízení bylo zastaveno v počáteční fázi.

Rozsudek ze dne 25. listopadu 2014 ve věci č. 48554/10 – Borovská a Forrai proti Slovensku

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že v důsledku existence hluboké a dlouhotrvající nejednotnosti rozhodovací praxe vnitrostátních soudů v dílčí otázce občanského práva a s přihlédnutím k délce řízení trvajícím přes patnáct let bylo porušeno právo stěžovatelů na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

(i) Skutkové okolnosti

Stěžovatelé jsou právními nástupci původních vlastníků pozemků v Košicích, jež byly v 80. letech minulého století vyvlastněny státem a na nichž bylo vybudováno sportovní centrum pro veřejnost. Na základě tvrzeného vlastnictví předmětných pozemků se stěžovatelé od roku 1994 u vnitrostátních soudů domáhali vydání soudního příkazu k odstranění staveb nacházejících se na dotčených pozemcích, alternativně pak zřízení věcného břemene k pozemku pro majitele sportovního centra za náhradu ve prospěch vlastníků pozemků.

Okresní soud rozsudkem ze srpna 2008 rozhodl, že vyvlastnění předmětných pozemků bylo z důvodu procesních pochybení právně neúčinné, v důsledku čehož jsou stěžovatelé vlastníky těchto pozemků a stavby nacházející se na nich (sportovní centrum) byly postaveny neoprávněně. Stěžovatelé tak mají právo domáhat se náhrady škody dle obecné soukromoprávní úpravy, která neomezuje vznesení tohoto nároku promlčecí lhůtou. Soud nicméně nepovažoval za vhodné nařídit odstranění dotčených staveb a stejně tak odmítl možnost zřízení věcného břemene, neboť předmětné budovy nepovažoval za stavby ve smyslu občanského práva (na rozdíl od práva stavebního). Na základě uvedených závěrů soud žalobu zamítl.

V odvolání ke krajskému soudu stěžovatelé namítali nejednotnost rozhodovací praxe s tím, že v podobných či shodných případech týkajících se pozemků ve stejném komplexu bylo vzneseným nárokům zcela či zčásti vyhověno. Poukázali konkrétně na jiný rozsudek okresního soudu, jímž bylo zřízeno věcné břemeno, aniž soud rozlišoval pozemky podle toho, zda se

na nich nachází stavba ve smyslu občanského práva. Rozsudkem z února 2010 krajský soud odvolání stěžovatelů zamítl a potvrdil prvoinstanční rozsudek, avšak na základě jiných právních důvodů. Dospěl totiž k závěru, že situace stěžovatelů spadá do režimu zákona č. 229/1991 Sb. upravujícího vlastnické vztahy k půdě, a nikoli do režimu občanského zákoníku, přičemž však nároky podle tohoto zákona měly být uplatněny do konce roku 1992.

Ústavní soud v červnu 2010 odmítl podanou ústavní stížnost pro zjevnou neopodstatněnost, aniž se vyjádřil k namítané nejednotnosti vnitrostátní rozhodovací praxe v dané otázce.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelé namítali porušení svého práva na spravedlivý proces, neboť jejich majetkové nároky byly zamítnuty v důsledku svévole vnitrostátních soudů a bez rozhodnutí o námitce nejednotnosti judikatury.

Dle Soudu tkví podstata projednávané věci v otázce protichůdných soudních rozhodnutí, tedy v nejednotnosti rozhodovací praxe vnitrostátních soudů. Soud v této souvislosti připomněl kritéria pro určení, kdy protichůdná rozhodnutí vnitrostátních soudů rozhodujících v posledním stupni vedou k porušení práva na spravedlivé řízení dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy: Soud zkoumá, zda existuje hluboká a dlouhotrvající nejednotnost rozhodovací praxe vnitrostátních soudů, zda vnitrostátní právo poskytuje prostředek k nápravě takové nejednotnosti, zda byl tento prostředek použit, a zda byl také skutečně účinný. Soud v této souvislosti taktéž zmínil zásadu právní jistoty obsaženou implicitně ve všech člancích Úmluvy a představující jeden ze základních aspektů právního státu. Na druhé straně Soud zdůraznil i potřebu dynamického a evolutivního přístupu soudů k výkladu práva; vývoj judikatury tedy sám osobě nelze považovat za neslučitelný s řádným výkonem spravedlnosti (*Albu a ostatní proti Rumunsku*, č. 34796/09 a další, rozsudek ze dne 10. května 2012, § 34).

V projednávané věci Soud předně poukázal na skutečnost, že ve vztahu k pozemkům náležejícím k danému sportovnímu centru vznesly kromě stěžovatelů nároky i další osoby. Všichni žadatelé přitom byli ve srovnatelné právní i skutkové pozici, svoje nároky uplatnili prostřednictvím stejného právního zastoupení, zhruba ve stejném období, před stejnými soudy a na základě shodných tvrzení. Za těchto okolností se jeví přirozené, že o všech nárocích bude rozhodnuto obdobně, což se však dle Soudu nestalo, neboť o jednotlivých nárocích bylo rozhodnuto nejméně třemi různými způsoby: soudy buď zřídily věcné břemeno na celém pozemku, nebo pouze na té části pozemku, na níž se nacházela stavba ve smyslu občanského práva, nebo zřízení věcného břemene zcela zamítly. Tato protichůdná rozhodnutí byla navíc přijata zhruba ve stejné době. Soud také připomněl, že ve věci stěžova-

telů okresní a krajský soud dospěly ke shodným závěrům, avšak na základě rozdílného odůvodnění. Vláda v této souvislosti argumentovala rozsudkem nejvyššího soudu z února 2009, čímž poukazovala na postupný vývoj rozhodovací praxe. Soud však poznamenal, že v odůvodnění svých rozhodnutí v projednávané věci se vnitrostátní soudy o tomto vývoji judikatury vůbec nezmiňují. Soud také konstatoval, že uvedený rozsudek nejvyššího soudu je v přímém rozporu s nálezem ústavního soudu z března 2012, dle něhož jsou mj. majitelé dotčených pozemků oprávněni domáhat se náhrady škody dle obecné soukromoprávní úpravy. Ústavní soud tímto potvrdil názor, jenž v dané otázce zastával již od roku 2004.

Za těchto okolností Soud dospěl k závěru, že v dané věci existovala hluboká a dlouhotrvající nejednotnost rozhodovací praxe vnitrostátních soudů. S přihlédnutím k tomu, že výše zmíněný náleze ústavního soudu z března 2012 byl přijat až po rozhodnutích v projednávané věci a že tento náleze vypovídá o pokračujících a zásadních rozdílech v přístupu k důležité právní otázce v rámci nejvyšších úrovní vnitrostátního soudnictví, Soud shledal, že i za předpokladu, že vnitrostátní právo poskytuje prostředek k nápravě takové nejednotnosti a že takový mechanismus byl využit, neměl ve skutečnosti sjednocující účinek.

Závěrem Soud připomněl, že vnitrostátní řízení trvalo více než patnáct let, ačkoliv šlo o posouzení jediného skutkového a právního problému, a že takový způsob výkonu spravedlnosti ohrožuje důvěru veřejnosti v soudní systém. Došlo proto k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

SVOBODA SHROMAŽĎOVÁNÍ

Rozsudek ze dne 14. října 2014 ve věci č. 4524/06 – Yilmaz Yildiz a ostatní proti Turecku

Senát druhé sekce Soudu dospěl k jednomyslnému závěru, že uložením pokuty stěžovatelům za pouhou účast na veřejné demonstraci, aniž vnitrostátní soudy zhodnotily přiměřenost takového zásahu do jejich shromažďovacího práva, došlo k porušení článku 11 Úmluvy.

(i) Skutkové okolnosti

Z pozice předsedů a funkcionářů místních poboček odborů zdravotních a sociálních pracovníků se stěžovatelé účastnili shromáždění konaných před budovami místních nemocnic. Na shromážděních dva ze stěžovatelů přečetli tisková prohlášení vydaná odbory, která se vyjadřovala kriticky k přeřazení nemocnic, spadajících doposud pod tzv. Institut sociálního zabezpečení, nově pod Ministerstvo zdravotnictví. Policie nezabránila těmto shromážděním ani vůči nim nezasáhla. Rovněž nijak nevystoupila proti čtení zmíně-

ných prohlášení. Demonstranti byli pouze ze strany policie ústně upozorněni, že jejich shromáždění jsou nezákonná, přičemž jim policisté nařídili je rozpustit z důvodu ochrany veřejného pořádku a bezpečnosti. V navazujících soudních řízeních byli stěžovatelé shledáni vinnými z neuposlechnutí úředních příkazů a každému z nich byla uložena pokuta ve výši zhruba 62 eur. Odvolací soudy rozhodnutí nižších soudů potvrdily.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K torzenému porušení článku 11 Úmluvy

Soud v kontextu článku 11 Úmluvy podotkl, že stíhání a odsouzení stěžovatelů mohlo mít odrazující účinek z hlediska jejich účasti na obdobných budoucích setkáních (*Bączkowski a ostatní proti Polsku*, č. 1543/06, rozsudek ze dne 3. května 2007, § 67–68). Jako takové proto představuje zásah do jejich práva na pokojné shromažďování. Soud se poté zabýval otázkou, zda byl tento zásah v souladu s podmínkami zakotvenými v čl. 11 odst. 2 Úmluvy.

Pokud jde o zákonnost zásahu, Soud konstatoval, že vzhledem k jeho dalším závěrům není nutné, aby o této otázce rozhodl. Ve vztahu k cílům deklarovaným žalovanou vládou, tedy udržení veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti a veřejného zdraví, Soud uznal, že uvedené cíle lze považovat za legitimní.

Ohledně nezbytnosti uložených opatření Soud připomněl, že každá demonstrace na veřejném místě s sebou nevyhnutelně nese určitý stupeň narušení běžného života, a je proto důležité, aby veřejné orgány prokázaly jistý stupeň tolerance vůči pokojným shromážděním, pokud nemá být svoboda shromažďování zaručená článkem 11 Úmluvy zbavena své podstaty (*Bukta a ostatní proti Maďarsku*, č. 25691/04, rozsudek ze dne 17. července 2007, § 37). Nadto Soud podotkl, že pokojná demonstrace by zásadně neměla být spojena s hrozbou uložení trestní sankce (*Akgöl a Göl proti Turecku*, č. 28495/06 a 28516/06, 17. května 2011, § 43). V projednávané věci byla shromáždění pokojná, nenarušovala chod nemocnic a nebyla doprovázena žádným násilím. Stěžovatelé byli potrestáni pokutou za pouhou účast na pokojném, byť nepovoleném shromáždění. Vnitrostátní soudy se přitom nijak nezabývaly otázkou přiměřenosti daného zásahu a poměřením s právem stěžovatelů svobodně se shromažďovat. Důvody uvedené vnitrostátními soudy, tedy toliko neuposlechnutí úředního příkazu, dle Soudu nebyly dostatečné, a nebyly tudíž přiměřené sledovaným legitimním cílům.

Ve světle uvedeného Soud rozhodl, že stíhání stěžovatelů a jejich pokutování za účast na pokojné demonstraci bylo nepřiměřené a nebylo nezbytné pro udržení veřejného pořádku ve smyslu čl. 11 odst. 2 Úmluvy (*Gün a ostatní proti Turecku*, č. 8029/07, 18. června 2013, § 77–85). K porušení článku 11 tedy došlo.

Rozsudek ze dne 28. října 2014 ve věci č. 60101/09 – Pelterau-Villeneuve proti Švýcarsku

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně dospěl k závěru o porušení presumpce nevinny ve smyslu čl. 6 odst. 2 Úmluvy tím, že státní zástupce v odůvodnění usnesení o zastavení trestního stíhání z důvodu promlčení konstatoval vinu stěžovatele a soudy jeho rozhodnutí následně potvrdily.

(i) Skutkové okolnosti

Na základě sdělení zástupce příslušné diecéze, že vůči stěžovateli, který působil jako farář, bylo zahájeno kanonické šetření z důvodu podezření ze sexuálního zneužití a že byl stěžovatel suspendován ze své funkce, zahájil státní zástupce vůči stěžovateli trestní stíhání pro sexuální nátlak, znásilnění a činy sexuální povahy. Během výslechu bez přítomnosti advokáta stěžovatel přiznal spáchání vytykaných činů, ale následně přiznání odvolal. Státní zástupce posléze z důvodu promlčení trestní stíhání zastavil. V odůvodnění usnesení však konstatoval, že skutkové okolnosti vedou ke zjištění, že stěžovatel daný trestný čin spáchal přinejmenším ve vztahu ke dvěma osobám, a to „hanebným způsobem“. Po vydání usnesení se v tisku objevila informace, že stěžovatel spáchal trestné činy, za které byl stíhán, a přiznal se k tomu. Stěžovatel se pak neúspěšně domáhal u vnitrostátních soudů změny odůvodnění usnesení tak, aby obsahovalo pouze informaci, že vytykané činy jsou již promlčeny.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel před Soudem namítal, že formulace použité státním zástupcem v usnesení o zastavení trestního stíhání a následující soudní rozhodnutí porušily zásadu presumpce nevinny ve smyslu čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

Soud nejprve zdůraznil, že presumpce nevinny, která náleží mezi prvky spravedlivého trestního řízení, je porušena, pokud vyjádření státních orgánů týkající se obviněného odráží názor, že je vinen, ještě před tím, než byla vina zákonným způsobem prokázána (*Alenet de Ribemont proti Francii*, č. 15175/89, rozsudek ze dne 10. února 1995, § 35–36). V případě neexistence formálního konstatování viny postačí uvedení určité úvahy naznačující, že daný veřejný činitel pohlíží na dotčenou osobu jako na vinnou (*Daktaras proti Litvě*, č. 42095/98, rozsudek ze dne 10. října 2000, § 41). Porušení presumpce nevinny nemusí vzejít pouze od soudce či soudu, ale i jiných státních orgánů, včetně státních zástupců (*Alenet de Ribemont proti Francii*, cit. výše, § 36). Je přitom nutné rozlišovat mezi rozhodnutími odrážejícími názor, že daná osoba je vinná, a těmi, která se omezují na pouhé konstatování podezření. Prvně zmíněná porušují presumpci nevinny, zatímco ta

druhá vyhovují článku 6 Úmluvy (*Marziano proti Itálii*, č. 45313/99, rozsudek ze dne 28. listopadu 2002, § 31).

V projednávané věci bylo tedy dle Soudu klíčové, zda způsob ukončení trestního řízení zpochybňoval nevinu stěžovatele, i když nebyl odsouzen. Formulace usnesení o zastavení trestního stíhání přitom podle Soudu nezanechává pochyby ohledně názoru státního zástupce na vinu stěžovatele. Ke svému konstatování, že „z důvodu promlčení nelze vést trestní stíhání, přestože skutkové okolnosti vedou ke zjištění, že na obětech byl spáchán trestný čin“, státní zástupce zároveň připojil nadbytečné vyjádření o „hanebném způsobu“, kterým měl stěžovatel spáchat daný trestný čin „nejméně“ na dvou domnělých obětech. Usnesení se proto neomezovalo na konstatování podezření, ale vyjadřovalo názor státního zástupce na vinu stěžovatele. I když byla kvalifikace předmětných činů nezbytná pro stanovení promlčení, příslušné vnitrostátní předpisy neukládaly státnímu zástupci vyjadřovat se k tomu, zda k jejich spáchání skutečně došlo. Státnímu zástupci příslušelo pouze zvolit takovou formulaci, která by se omezovala na konstatování podezření ve vztahu k vině stěžovatele. Pověst stěžovatele byla navíc vážně narušena skutečností, že usnesení o zastavení trestního stíhání bylo zpřístupněno veřejnosti a zásadním způsobem se promítlo i do souvisejícího řízení podle kanonického práva.

Soud proto rozhodl, že došlo k porušení čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

Rozsudek ze dne 16. prosince 2014 ve věcech č. 50541/08 a dalších – Ibrahim a ostatní proti Spojenému království

Senát páté sekce Soudu poměrem šesti hlasů proti jednomu rozhodl, že ani v jednom ze čtyř projednávaných případů nebylo úvodním výsledkem stěžovatelů v nepřítomnosti obhájce a následným použitím takto získaných výpovědí jako důkazů před soudem porušeno právo na spravedlivý proces chráněné čl. 6 odst. 1 Úmluvy ve spojení s čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy zaručujícím právo na asistenci obhájce.

(i) Skutkové okolnosti

První tři stěžovatelé byli odsouzeni za neúspěšný pokus o teroristický útok v londýnské veřejné dopravě v červenci 2005, dva týdny po sebevražedném útoku, který si vyžádal 52 obětí, čtvrtý stěžovatel pak za napomáhání jednomu z nich a zatajování informací.

První tři stěžovatelé byli po zatčení nějakou dobu drženi tajně podle zákona o terorismu, byli poučeni, že výkon práva na obhájce může být se souhlasem vyššího policejního důstojníka pozdržen o 48 hodin a zároveň byli poučeni o procesních důsledcích jejich výpovědi, resp. případného mlčení. Než byl stěžovatelům umožněn kontakt s obhájcem, byli několikrát podrobeni tzv. bezpečnostnímu výslechu, který se podle zá-

kona může konat v nepřítomnosti právního zástupce a předtím, než má zadržený příležitost požádat o právní pomoc. Při výsleších stěžovatelé popřeli účast na trestném činu; v řízení před soudem přiznali, že útok připravovali, avšak tvrdili, že bomby byly záměrně sestrojeny tak, aby neexplodovaly.

Čtvrtý stěžovatel, původně vyslýchaný jako svědek, se sám kompromitoval výpovědí o svém kontaktu s jedním z pachatelů útoku. Místo aby jej policie obvinila a poučila o právech z obvinění vyplývajících, pokračovala v jeho výslechu coby svědka a takto získaná písemná výpověď byla později použita jako důkaz v řízení před soudem.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K námitkám porušení čl. 6 odst. 1 ve spojení s odstavcem 3 písm. c) Úmluvy

Stěžovatelé zejména namítali, že bez ohledu na případnou nezbytnost jejich výslechů v nepřítomnosti obhájce následné připuštění výpovědí coby důkazů v hlavním líčení bylo v rozporu s článkem 6 Úmluvy.

Soud připomněl, že trestní řízení je třeba posuzovat jako celek, přičemž záruky podle čl. 6 odst. 3 písm. c) Úmluvy jsou specifickým prvkem práva na spravedlivý proces zakotveného v čl. 6 odst. 1 Úmluvy, avšak nikoli cílem samy o sobě. Pokud stěžovatel, kterému byla odepřena právní pomoc, namítá, že byl při policejním výslechu vystaven nátlaku nebo špatnému zacházení, vnitrostátní soudy i Soud jsou povinny zkoumat jeho námitky nanejvýš důkladně. Článek 6 Úmluvy v obecné rovině vyžaduje, aby obviněný měl možnost domoci se právní pomoci již v počátečních fázích trestního řízení (*Salduz proti Turecku*, č. 36391/02, rozsudek velkého senátu ze dne 27. listopadu 2008, § 52), Soud však připouští možnost odůvodněného omezení tohoto práva (*John Murray proti Spojenému království*, č. 18731/91, rozsudek velkého senátu ze dne 8. února 1996, § 63; *Magee proti Spojenému království*, č. 28135/95, rozsudek ze dne 6. června 2000, § 41). Vždy je však nezbytné přezkoumat, zda následné použití takového svědectví nevedlo k nespravedlivému projednání věci před soudem (*Pishchalnikov proti Rusku*, č. 7025/04, rozsudek ze dne 24. září 2009, § 67). Připustnost důkazů je věcí vnitrostátních soudů a vnitrostátního práva, Soud toliko přezkoumává spravedlivost řízení jako celku. Přitom Soud ověřuje obecný právní rámec a záruky v něm obsažené, kvalitu svědectví, jeho přesnost a spolehlivost s ohledem na okolnosti, za nichž bylo získáno, zda bylo svědectví po poskytnutí právní pomoci staženo či popřeno, procesní záruky v trestním řízení, zejména zda měl stěžovatel možnost rozporovat pravost důkazů a jejich použití, a sílu dalších důkazů provedených v řízení (*Salduz proti Turecku*, cit. výše, § 56–57).

V projednávaných věcech Soud shledal, že existovaly přesvědčivé důvody pro omezení práva prvních tří

stěžovatelů na právní pomoc během prvotních výsledků, jmenovitě veřejná bezpečnost a snaha zabránit dalšímu teroristickému útoku, jakož i podstatná praktická a časová omezení policejní operace. Zdůraznil, že omezení práva nebylo výsledkem systematického uplatňování zákonného zmocnění, neboť vnitrostátní právo pro omezení práva na obhajobu vyžadovalo v každé věci individuální rozhodnutí. Ohledně čtvrtého stěžovatele, který dobrovolně vypovídal jako svědek, Soud připustil, že rozhodnutí nezatknout a neobvinít jej, a připravit jej tak o práva, které toto postavení obnáší, bylo problematictější, avšak s ohledem na okolnosti případu shledal, že i zde v rozhodné době existovaly přesvědčivé důvody pro omezení práv obhajoby.

Při následném posouzení, zda úvodní omezení práv obhajoby stěžovatelů způsobilo, že trestní řízení nebylo spravedlivé ve smyslu článku 6 Úmluvy, Soud konstatoval, že vnitrostátní právní úprava podrobně a vyčerpávajícím způsobem stanovila přísné výjimky z obecně uznaného práva na obhajobu, jakož i postup pro jejich uplatnění. Byla tak zachována odpovídající rovnováha mezi právem na právní pomoc a naléhavou potřebou umožnit policii ve výjimečných případech získat informaci nezbytnou k ochraně veřejnosti. Tato právní úprava byla v projednávaných případech použita řádně. Stěžovatelé ostatně nenamítali žádný nátlak ani jiné omezení při podávání výpovědí a dle názoru Soudu jim muselo být jasné, bez ohledu na formulaci poučení, kterého se jim dostalo, že cokoli z jejich výpovědí může být použito jako důkaz. Soud dále podtrhl, že stěžovatelé dostali příležitost napadnout použití svých výpovědí před soudem, přičemž tyto byly dokonce posouzeny při zvláštním jednání o přípustnosti důkazního materiálu. Bezpečnostní výsledky navíc zdaleka nebyly jedinými důkazy a musí být posuzovány v kontextu dalších četných důkazů provedených vnitrostátním soudem.

Soud proto uzavřel, že ve svém celku záruky zakotvené právní úpravou, jejich pečlivé uplatnění policií, postup soudce při posuzování přípustnosti důkazů a jeho důsledné poučení poroty a síla ostatních důkazů obžaloby proti prvním třem stěžovatelům dostatečně zajistily, že omezení jejich práva na pomoc obhájce a následné použití informací takto získaných nevedlo k nespravedlivosti řízení. K porušení čl. 6 odst. 1 ve spojení s odstavcem 3 písm. c) Úmluvy proto nedošlo.

Ve vztahu k poslednímu stěžovateli, jehož svědecká výpověď byla na rozdíl od předchozích tří stěžovatelů sebeobviňující, Soud připustil, že příslušné právní předpisy nebyly dodrženy, jak ostatně shledaly i vnitrostátní soudy. Právní úprava, která podrobně stanovila postup, jak v takových případech postupovat, však byla pečlivě uplatněna a stěžovatel dostal příležitost zpochybnit přípustnost své svědecké výpovědi. Stěžovatel, který zjevně nevypovídal pod nátlakem, vypověděl o okolnostech klíčového významu pro ve-

řejnou bezpečnost a o okolnostech ve svůj prospěch, přičemž nebyl důvod pochybovat o hodnověrnosti jeho svědectví. Stěžovatel navíc ani po poskytnutí právní pomoci výpověď nestáhl a neprokázal, proč své svědectví nebyl schopen napadnout již v ranějších fázích řízení. Soud konečně shledal, že stěžovatel měl k dispozici řadu procesních záruk včetně možnosti zpochybnit přípustnost své výpovědi, které využil, a vnitrostátní soud, resp. porota měly k dispozici množství dalších důkazů vedoucích k odsouzení stěžovatele. Proto ani v jeho případě k porušení čl. 6 odst. 1 ve spojení s odstavcem 3 písm. c) Úmluvy nedošlo.

(iii) Nesouhlasné stanovisko

Podle soudkyně Kalaydjievovy většina, obdobně jako ve věci (*Gäfgen proti Německu* č. 22978/05, rozsudek velkého senátu ze dne 1. června 2010) zkoumala námitky stěžovatelů odděleně místo v jejich celku. Právo na právní pomoc je přitom jednou ze základních záruk práva neobviňovat sám sebe. Dle jejího názoru vládou namítaná potřeba ochránit vyšetřování a zabránit unikům informací, které by mohly varovat další podezřelé, není dostatečným důvodem k omezení práva na obhajobu, spíše se jeví být zobecněním názoru, že právníci ze zásady představují pro spravedlnost hrozbu. Soud také nezkoumal, zda právní úprava prakticky neumožňující bez následků nevypovídat, pochybení při poučování stěžovatelů a absence právní pomoci fakticky nedonutily stěžovatele k sebeobvinění a jaké by měli, zejména v případě čtvrtého stěžovatele, mít v takové situaci k dispozici prostředky nápravy.

VĚZEŇSTVÍ

Rozsudek ze dne 21. října 2014 ve věci č. 14447/11 – *Császy proti Maďarsku*

Senát druhé sekce Soudu jednomyslně shledal porušení článku 8 Úmluvy tím, že stěžovateli krátce po zatčení nebyla umožněna účast na pohřbu jeho nevlastní matky.

(i) Skutkové okolnosti

V srpnu 2010 v ranních hodinách byl stěžovatel zatčen pro podezření z pokusu o zpronevěru a byla u něj provedena domovní prohlídka. Stěžovatel policistům, kteří jej zatýkali, řekl, že odpoledne má v plánu navštívit pohřeb své nevlastní matky. Následně byl stěžovatel předán státnímu zastupitelství, jež se nacházelo několik kilometrů od hřbitova, kde se konal předemětný pohřeb. Zde byl stěžovatel vyslýchán zhruba od půl druhé odpoledne. Hned na začátku výsledku stěžovatel formálně požádal o možnost účastnit se pohřbu své nevlastní matky, který měl začít v 14:15 hod. Jeho žádost byla odmítnuta s odůvodněním, že povolení účasti na pohřbu by bylo v rozporu s účelem zatčení. Výslech stěžovatele byl ukončen v 14:29 hod.

Stěžovatel si následně stěžoval u nejvyššího státního zástupce. Ten stížnost zamítl s odůvodněním, že příslušný právní předpis nedovoluje zatčeným osobám, na rozdíl od osob nacházejících se ve vazbě, účastnit se pohřbů.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Soud předně zopakoval, že každý zásah do práv týkajících se soukromého a rodinného života musí být v souladu se zákonem, sledovat legitimní cíl a být v demokratické společnosti nezbytný. Pojem nezbytnosti znamená, že zásah musí odpovídat naléhavé společenské potřebě a být tak přiměřený sledovanému cíli. Při posouzení, zda je zásah nezbytný v demokratické společnosti, Soud zohledňuje všechny skutkové okolnosti případu ve svém souhrnu a prostor pro uvážení ponechaný státům (např. *Matter proti Slovensku*, č. 31534/96, rozsudek ze dne 5. července 1999, § 66).

V projednávané věci bylo nesporné, že namítaný zásah byl zákonný a jeho cílem bylo předcházení zločinnosti. Ohledně jeho nezbytnosti v demokratické společnosti Soud zdůraznil, že ačkoli zadržená osoba musí strpět jistá omezení svých práv, musí pro ně vždy existovat naléhavá společenská potřeba (*Ploski proti Polsku*, č. 26761/95, rozsudek ze dne 12. listopadu 2002, § 35). V projednávané věci se pohřb nevlastní matky stěžovatele časově překrýval s jeho zatčením a výslechem. Stěžovatel zjevně nemohl souběh těchto událostí předvídat a zařídit se podle toho. Dle Soudu by za daných okolností nebylo nepřiměřené umožnit stěžovateli účastnit se pohřbu v doprovodu policie. V této souvislosti Soud uznal, že čas na přípravu takového doprovodu byl krátký, avšak vzhledem k blízkosti hřbitova, kde se pohřb měl konat, bylo možné eskortu v praxi realizovat. Soud rovněž poukázal na to, že dle vyjádření nejvyššího státního zástupce takový postup je možný u osob nacházejících se ve vazbě. Vnitrostátní orgány se však při svém rozhodování nijak nesnažily vyvážit zájmy probíhajícího vyšetřování se zájmy dotýkajícími se stěžovatelova rodinného života. Jediným argumentem nevyhovění žádosti stěžovatele byla neslučitelnost žádosti s účelem zatčení, což dle Soudu nepředstavuje dostatečné odůvodnění.

Soud proto s ohledem na výše uvedené uzavřel, že přes prostor pro uvážení, který v oblasti potírání zločinnosti státy požívají, neodpovídalo odmítnutí žádosti stěžovatele účastnit se pohřbu nevlastní matky naléhavé společenské potřebě a nebylo přiměřené. Došlo tedy k porušení článku 8 Úmluvy.

Rozsudek ze dne 23. října 2014 ve věci č. 28403/05 – Vintman proti Ukrajině

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že v důsledku nepřemístění stěžovatele do věznice blíže

jeho domovu došlo k porušení jeho práva na respektování rodinného života podle článku 8 Úmluvy. Soud rovněž konstatoval, že stěžovatel neměl k dispozici žádný účinný právní prostředek nápravy ve smyslu článku 13 Úmluvy, kterým by se mohl přemístění domáhat. Dále Soud dospěl k závěru, že pravidelnou kontrolou korespondence stěžovatele ve věznici došlo k porušení článku 8 Úmluvy.

(i) Skutkové okolnosti

Stěžovatel byl v roce 2000 odsouzen za loupeže a vraždu k trestu odnětí svobody na doživotí. V prosinci 2001 byl umístěn k výkonu trestu odnětí svobody do věznice pro doživotně odsouzené, která se nacházela přibližně 700 km od jeho domova, kde stěžovatel před svým zadržením žil se svojí matkou. Cesta vlakem do věznice trvala přibližně 12 až 16 hodin. Stěžovatel i jeho matka opakovaně žádali vězeňskou službu, aby byl přemístěn do některé z věznic blíže jeho bydliště a jeho matka jej mohla snadněji navštěvovat. Poukazovali přitom na vzdálenost, kterou musí matka absolvovat vlakem, na její vysoký věk (ročník 1938) a špatný zdravotní stav (středně těžká invalidita). Všechny jejich žádosti byly vězeňskou službou zamítnuty.

V roce 2009 byl rozhodnutím nejvyššího soudu doživotní trest stěžovateli změněn na trest odnětí svobody v délce trvání 15 let. V návaznosti na to byl stěžovatel v prosinci roku 2009 rozhodnutím vězeňské služby přemístěn do jiné věznice, která se však nacházela ještě dále od jeho předchozího bydliště (přibližně 1000 km); cesta vlakem do této věznice trvala 19 až 23 hodin. Žádosti stěžovatele a jeho matky o přemístění do některé věznice blíže jeho domovu byly vězeňskou službou opět zamítnuty.

V průběhu stěžovatelova pobytu ve věznici pro doživotně odsouzené byla stěžovatelova korespondence pravidelně monitorována, přičemž některé dopisy byly zadrženy.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) *K tvrzenému porušení článku 8 Úmluvy z důvodu zamítnutí žádosti o přemístění do věznice blíže domovu stěžovatele*

Stěžovatel namítal, že nepřemístění do některé věznice blíže jeho domovu bylo nepřiměřeným zásahem do jeho práva na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy, neboť mu tím byl po mnoho let znemožněn kontakt s jeho matkou.

Soud se nejprve zabýval otázkou, zda v daném případě došlo k zásahu do práva stěžovatele na respektování rodinného života. Soud připomněl, že vězněné osoby by „měly nadále požívat veškerá práva a svobody zaručené Úmluvou s výjimkou práva na osobní svobodu“ [*Hirst proti Spojenému království* (č. 2), č. 74025/01, rozsudek velkého senátu ze dne 6. října 2005, § 69]. S výkonem trestu odnětí svobody je

nicméně z povahy věci spojeno i omezení rodinného a soukromého života odsouzených. Soud v této souvislosti připomněl svoji předchozí judikaturu, podle které z Úmluvy nevyplývá právo odsouzeného na výběr věznice, ve které bude trest vykonávat. Z toho důvodu je odloučení a vzdálení odsouzeného od rodiny nevyhnutelným důsledkem samotného uvěznění. Přes výše uvedené může umístění odsouzeného do vzdálené věznice, ve které nemůže být navštěvován svojí rodinou nebo jen s velkými obtížemi, představovat za určitých okolností zásah do rodinného života, neboť návštěvy rodiny jsou nezbytným předpokladem pro zachování rodinných vazeb (*Ospina Vargas proti Itálii*, č. 40750/98, rozsudek ze dne 14. října 2004). Právo odsouzených, aby jim orgány vězeňské služby poskytovaly pomoc při udržování rodinného života, je proto neodmyslitelnou součástí práva na respektování rodinného života [*Messina proti Itálii* (č. 2), č. 25498/94, rozsudek ze dne 28. září 2000, § 61]. Soud v této souvislosti připomněl věc *Khodorkovskiy a Lebedev proti Rusku* (č. 11082/06 a 13772/05, rozsudek ze dne 25. července 2013, § 838), v níž dospěl k závěru, že umístění odsouzeného do věznice vzdálené několik tisíc kilometrů od jeho rodiny představovalo zásah do jeho rodinného života. Soud při svém rozhodování zohlednil zejména vzdálenost věznic, jejich zeměpisnou polohu a realitu ruského dopravního systému.

Ve vztahu k projednávané věci Soud uvedl, že stěžovatel svoji matku neviděl již téměř 10 let. Pro svůj vysoký věk a špatný zdravotní stav, jakož i vzhledem ke vzdálenosti věznice od jejího bydliště a realitě ukrajinského dopravního systému, nebyla matka schopna stěžovatele navštěvovat. Soud proto dospěl k závěru, že nepřemístění stěžovatele do některé věznice nacházející se blíže jeho domovu mu znemožnilo jakýkoliv osobní kontakt s jeho matkou. Došlo proto k zásahu do práva stěžovatele na rodinný život ve smyslu článku 8 Úmluvy.

Ohledně zákonnosti tohoto zásahu Soud připomněl, že požadavek na zákonný základ se nevyčerpává pouze formálním souladem postupu vnitrostátních orgánů s vnitrostátní úpravou, ale tato úprava sama musí mít určitou kvalitu (*Niedbala proti Polsku*, č. 27915/95, rozsudek ze dne 4. července 2000, § 79). Soud poznamenal, že právní úprava, která ponechává příslušným orgánům prostor pro uvážení, nemůže být pouze z tohoto důvodu považována za nedostatečnou z hlediska článku 8 (*Wegeera proti Polsku*, č. 141/07, rozsudek ze dne 19. ledna 2010, § 71). Zákon nicméně musí dostatečně jasně vymezit (s ohledem na sledovaný legitimní cíl) rozsah uvážení přiznaného příslušným orgánům, jakož i způsob jeho výkonu, a zajistit tak ochranu jednotlivce před svévolnými zásahy (*Al-Nashif proti Bulharsku*, č. 50963/99, rozsudek ze dne 20. června 2002, § 119). Požadovaná konkrétnost právní úpravy závisí do velké míry na předmětu úpravy, povaze právního institutu a charakteru adresátů právní

úpravy (*Hassan a Chaush proti Bulharsku*, č. 30985/96, rozsudek velkého senátu ze dne 26. října 2000, § 84). Konkrétnost nicméně musí zůstat přiměřená, aby výsledkem nebyla nadměrná rigidita.

V projednávané věci vnitrostátní právní úprava stanovovala, že trest odnětí svobody by zpravidla měl být odsouzeným vykonáván po celou dobu blízko jeho bydliště, avšak připouštěla blíže neupřesněné výjimky. Námitku stěžovatele, že vnitrostátní úprava by měla všechny takové výjimky přesně vymezit, Soud nepovažoval za důvodnou. Zákon by se tak totiž podle názoru Soudu stal příliš rigidní; vymezení všech možných eventualit v právní úpravě je prakticky nemožné. Soud proto projednávanou věc dále posuzoval na základě předpokladu, že k namítanému zásahu došlo v souladu se zákonem.

Pokud jde o existenci legitimního cíle, Soud poukázal na to, že vnitrostátní orgány v průběhu času zdůvodňovaly nepřemístění stěžovatele do jiné věznice různě. Odvolávaly se konkrétně na: a) požadavek právní úpravy, aby odsouzený (s výjimkou mimořádných okolností) vykonal celý trest odnětí svobody ve stejné věznici, b) nedostatek míst v ostatních věznicích, c) požadavek, aby odsouzený nevykonával trest v oblasti, ve které spáchal trestný čin, a d) stěžovatelovo údajně neuspokojivé chování ve stávající věznici. Soud dospěl k názoru, že za legitimní cíle pro zásah do práva na rodinný život pokládat pouze druhý (tj. snahu vnitrostátních orgánů zabránit přeplněnosti věznic) a čtvrtý důvod (tj. zajištění náležitě kázně ve vězení).

Ohledně přiměřenosti zásahu do práva na rodinný život Soud konstatoval, že vnitrostátní orgány neprokázaly, že by se v souvislosti s žádostmi stěžovatele o přemístění skutečně zabývaly stavem naplněnosti v ostatních věznicích nacházejících se blíže jeho domovu. Naopak v roce 2009 jej přemístily do věznice v ještě větší vzdálenosti od jeho bydliště. Ve vztahu k údajně neuspokojivému chování stěžovatele v průběhu výkonu trestu Soud poznamenal, že v této souvislosti vnitrostátní orgány nijak nerozlišovaly mezi žádostmi stěžovatele o přeřazení do mírnějšího typu věznice a žádostmi o přeřazení do věznice stejného typu, avšak blíže jeho domovu; navíc tento argument poprvé použily až v roce 2010, ačkoliv stěžovatel žádal o přemístění od roku 2001. Z odpovědí vnitrostátních orgánů je rovněž patrné, že se při vyřizování žádostí o přemístění nijak nezabývaly osobní situací stěžovatele a jeho zájmem na udržování rodinných vazeb, přestože stěžovatel i jeho matka opakovaně zdůrazňovali, že za dané situace je jejich osobní kontakt nemožný. Vnitrostátní orgány tak dle Soudu v žádném svém rozhodnutí neuvedly relevantní a dostatečné důvody opodstatňující namítaný zásah.

S ohledem na výše uvedené Soud uzavřel, že nepřemístění stěžovatele do věznice blíže jeho domovu bylo ve vztahu ke sledovanému cíli nepřiměřeným zása-

hem do jeho rodinného života, a došlo proto k porušení článku 8 Úmluvy.

b) *K torzenému porušení článku 13 ve spojení s článkem 8 Úmluvy*

Stěžovatel namítal i porušení článku 13 ve spojení s článkem 8 Úmluvy, neboť neměl k dispozici účinný prostředek nápravy proti zamítnutí svých žádostí o přemístění.

Soud v této souvislosti zdůraznil, že požadavky článku 13 Úmluvy jsou naplněny teprve tehdy, pokud opravný prostředek je „účinný“ jak podle práva, tak v praxi. V projednávané věci stěžovatel podával vězeňské službě žádosti o přemístění opakovaně po dobu 9 let, přičemž postupoval v souladu s relevantní vnitrostátní úpravou. Námitku žalované vlády, že stěžovatel v dané věci nevyužil možnosti soudního přezkumu, Soud odmítl s poukazem na rozpornou rozhodovací praxi vnitrostátních soudů týkající se přípustnosti soudního přezkumu v obdobných věcech. Nejasnost právní úpravy a judikatury vnitrostátních soudů k existenci soudního přezkumu rozhodnutí vězeňské služby o přemístění odsouzených mezi věznicemi podle Soudu dostatečně prokazuje, že žaloba nemohla představovat účinný právní prostředek nápravy. Ve vztahu ke stížnostnímu mechanismu v rámci vězeňské služby Soud konstatoval, že přezkum stížností poskytoval příliš široký a nedostatečně vymezený prostor pro uvážení, a ani tento právní prostředek nápravy tedy nelze považovat za účinný. Soud proto uzavřel, že došlo k porušení článku 13 Úmluvy.

c) *K torzenému porušení článku 8 Úmluvy z důvodu kontroly korespondence stěžovatele ve věznici*

Korespondence stěžovatele byla ve věznici automaticky kontrolována. Stejně jako v řadě obdobných případů (např. *Onoufriou proti Kypru*, č. 24407/04, rozsudek ze dne 7. ledna 2010, § 109) i v projednávané věci Soud považoval vnitrostátní právní úpravu za nedostatečnou, neboť umožňovala automatickou kontrolu korespondence, aniž rozlišovala mezi různými kategoriemi osob, s nimiž by odsouzený mohl korespondovat (např. orgány činnými v trestním řízení, dalšími vnitrostátními orgány, příbuznými). Jelikož navíc kontrola korespondence byla automatická, vnitrostátní orgány nebyly povinny vydávat rozhodnutí, ve kterých by vysvětlovaly důvody svého postupu. Právní úprava rovněž nestanovila, zda má být odsouzený informován o změnách prováděných v obsahu odesílané korespondence, ani nenabízela odsouzenému právní prostředek obrany proti způsobu či rozsahu kontroly korespondence.

Z těchto důvodů Soud konstatoval, že příslušná vnitrostátní úprava nezajišťovala náležitou ochranu proti svévolným zásahům do práva na respektování korespondence, a namítaný zásah proto nebyl „v souladu se zákonem“. Došlo tak k porušení článku 8 Úmluvy.

Rozsudek ze dne 13. listopadu 2014 ve věci č. 40014/10 – Bodein proti Francii

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že absencí odůvodnění verdiktu porotního soudu nedošlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy a že ve vztahu k uloženému doživotnímu trestu, s přezkumem možným nejdříve za 26 let, nedošlo k porušení článku 3 Úmluvy.

(i) Skutkové okolnosti

Stěžovatel byl za vraždu tří osob (z toho dvou mladších 15 let) rozsudkem porotního soudu z července 2007 odsouzen k trestu odnětí svobody na doživotí. Další spoluobvinění byli obžaloby zproštěni. Rozsudek rovněž stanovil, že ve stěžovatelově případě nebude možné uplatnit žádné zákonné snížení trestu. Stěžovatel se proti rozsudku odvolal, přičemž odvolacímu soudu a porotcům bylo položeno celkem 27 otázek směřujících k jednání stěžovatele a k přitěžujícím okolnostem spočívajícím v nízkém věku obětí. Odvolací porotní soud rozsudek soudu prvního stupně potvrdil a zohlednil, že se jednalo o recidivu. Rozsudek měl přitom podobu odpovědí na položené otázky, o kterých porotci hlasovali. Stěžovatel v následném dovolání namítal, že rozhodnutí odvolacího porotního soudu neobsahovalo odůvodnění, pouze odpovědi na otázky položené porotě, a uložený doživotní trest byl v rozporu se zákazem nelidského a ponižujícího zacházení. Kasační soud však jeho dovolání zamítl.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

a) *K torzenému porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy*

Stěžovatel namítal, že mu bylo upřeno právo na spravedlivý proces z důvodu neodůvodnění rozsudku odvolacího porotního soudu.

Soud s ohledem na zásady plynoucí ze své předchozí judikatury (*Agnelet proti Francii*, č. 61198/08, rozsudek ze dne 10. ledna 2013) předně konstatoval, že v průběhu trestního řízení měl stěžovatel dostatek informací a záruk: obžaloba i rozhodnutí vyšetřovacího senátu byly celé u jednání přečteny; obvinění i každý důkaz byly kontradiktorně projednány; obvinění byli zastoupeni advokátem; soudci a porotci rozhodovali pouze na základě aspektů, jež byly kontradiktorně projednány u jednání, a konečně, rozhodnutí porotního soudu mohlo být předmětem odvolání. Soud dále konstatoval, že kladné odpovědi porotců na otázky v kombinaci s obžalobou obsahující všechny podstatné skutkové aspekty případu nemohly být pro stěžovatele nesrozumitelné.

Soud proto uzavřel, že stěžovatel disponoval dostatečnými zárukami, aby pochopil verdikt o svém odsouzení. K porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy tedy nedošlo.

b) *K tvrzenému porušení článku 3 Úmluvy*

Stěžovatel dále namítal, že uložením trestu na doživotí došlo k porušení zákazu nelidského a ponižujícího zacházení.

Soud při posouzení tvrzeného porušení článku 3 Úmluvy vyšel z věci *Vinter a ostatní proti Spojenému království* (č. 66069/09, 130/10 a 3896/10, rozsudek velkého senátu ze dne 9. července 2013) a konstatoval, že z hlediska článku 3 je problematické, pokud je doživotní trest odnětí svobody nesnížitelný, a to *de iure* i *de facto*. Je tedy nutné zkoumat, zda má odsouzený možnost být propuštěn, či nikoliv. Pokud vnitrostátní právo umožňuje za určitých podmínek přezkum doživotního trestu odnětí svobody, zda stále ještě sleduje legitimní penologický účel, s možností změny trestu, odkladu výkonu nebo propuštění, jsou požadavky článku 3 Úmluvy naplněny. Forma přezkumu a doba, po jejímž uplynutí je přezkum umožněn, přitom spadá do prostoru pro uvážení státu, z komparativního a mezinárodního práva však vyplývá tendence umožnit přezkum nejpozději 25 let od zahájení výkonu trestu. Soud ve své judikatuře rovněž shledal, že možnost propuštění pouze z humanitárních důvodů nebo na základě prezidentské milosti, aniž jsou odsouzenému již při uložení trestu známy podmínky a kritéria posuzování žádosti o propuštění, nepředstavuje účinný mechanismus přezkumu [*Öcalan proti Turecku* (č. 2), č. 24069/03, 197/04, 6201/06 a 10464/07, rozsudek ze dne 18. března 2014, § 203; *László Magyar proti Maďarsku*, č. 73593/10, rozsudek ze dne 20. května 2014, § 57–58].

Ve vztahu k projednávané věci Soud předně uvedl, že prezidentská milost nesplňuje výše uvedená kritéria, jelikož jde o výhodu, jejíž udělení je plně na uvážení prezidenta. Vláda navíc nedoložila, že se v minulosti nějaký doživotně odsouzený prostřednictvím žádosti o prezidentskou milost domohl úpravy trestu. Naději na propuštění ve výše uvedeném významu nepředstavuje dle Soudu ani možnost požádat o odklad výkonu trestu ze zdravotních důvodů, jelikož jde o záruku ochrany zdraví odsouzených, nikoli o přezkum trvání legitimních penologických důvodů pro pokračování výkonu trestu odnětí svobody.

Stěžovateli však z trestního řádu plyne možnost požádat po uplynutí 30 let od uložení trestu o přezkum, zda trest odnětí svobody stále s ohledem na aktuální nebezpečnost stěžovatele a vývoj, kterým prošel během výkonu trestu, sleduje legitimní penologický cíl. Komise soudců Kasačního soudu, s přihlédnutím k názoru tří lékařských znalců, nejprve rozhodne o zrušení zvláštního rozhodnutí porotního soudu o nemožnosti uplatnit opatření zkracující trest. Pokud soud rozhodnutí zruší, je možné uplatnit zvláštní opatření, včetně podmíněného propuštění. Ústavní rada navíc při přezkumu ústavnosti příslušných ustanovení konstatovala, že umožňují ukončit výkon trestu odnětí svobody s ohledem na chování odsouzeného

a vývoj jeho osobnosti. Ohledně doby, po jejímž uplynutí bude moci stěžovatel o přezkum požádat, Soud připomněl, že s ohledem na prostor pro uvážení států není jeho úkolem stanovit, jak dlouhá by příslušná lhůta měla být. Mezi smluvními státy Úmluvy se vytváří tendence k tomu, aby tato doba byla maximálně 25 let. Francouzské právo tuto lhůtu stanoví na 30 let. Do této doby se ovšem započítá i doba strávená ve vyšetřovací vazbě. V projednávané věci stěžovatel strávil ve vazbě 4 roky, a bude proto moci požádat o přezkum trestu po 26 letech od jeho uložení.

S ohledem na výše uvedené a prostor státu pro uvážení státu Soud uzavřel, že daný mechanismus je dostatečnou zárukou existence „naděje na propuštění“ a trest na doživotí je v projednávané věci možné považovat za „snížitelný“ K porušení článku 3 Úmluvy proto nedošlo.

(iii) Oddělená stanoviska

Soudkyně Nußberger k rozsudku připojila souhlasné stanovisko, ve kterém poukázala na problematický aspekt spočívající v tom, že stěžovatel bude moci poprvé žádat o propuštění až ve věku 87 let. Přesto se ztotožnila s názorem většiny, neboť propuštění není navzdory vysokému věku pouze teoretickou možností a navíc francouzský systém umožňuje propuštění z humanitárních důvodů a prezidentskou milost, což zmírňuje důsledky doživotního trestu.

ZDRAVOTNICTVÍ

Rozsudek ze dne 9. října 2014 ve věci č. 37873/04 - Konovalova proti Rusku

Senát první sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že přítomnost studentů medicíny během porodu stěžovatelčina dítěte nebyla v souladu s požadavky zákonnosti ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy z důvodu nedostatku procesních záruk proti svévoli zakotvených ve vnitrostátním právu.

(i) Skutkové okolnosti

V dubnu 1999 byla stěžovatelka, která byla ve čtyřicátém týdnu těhotenství, přijata do nemocnice s porodními kontrakcemi. Zde obdržela brožuru s žádostí o respektování možné přítomnosti studentů medicíny s tím, že zdravotní péče poskytovaná v nemocnici je spojena s výukou studentů porodnictví a gynekologie a všichni pacienti jsou zapojeni do vzdělávacího procesu studentů. Při příjmu byla prohlédnuta lékařem, který konstatoval porodní komplikace z důvodu mírného nadbytku plodové vody, předčasné porodní kontrakce a s nimi spojenou únavu stěžovatelky. Stěžovatelce byly podány uspávací léky. Odpoledne byla stěžovatelka opět vyšetřena a dostala léky zabraňující porodním kontrakcím. Stěžovatelka uvedla, že byla informována o tom, že porod se uskuteční následující

den za přítomnosti studentů medicíny. V noci byly stěžovatelce opět podány uspávací léky. Porod se uskutečnil následující den ráno za přítomnosti lékařů a studentů medicíny, kteří zjevně obdrželi informace o stěžovatelčině zdravotním stavu a léčbě. Stěžovatelka tvrdí, že na porodním sále protestovala proti přítomnosti studentů u porodu.

V srpnu 1999 stěžovatelka podala nemocnici žádost o odškodnění za utrpěnou nemajetkovou újmu způsobenou údajným oddálením porodu. Nemocnice provedla interní šetření a žádost zamítla s tím, že vedení porodu proběhlo v pořádku, doba porodu nebyla prodlužována a že přítomnost studentů u porodu, o které byla stěžovatelka ostatně informována v brožuře, negativně neovlivnila průběh porodu.

V červenci 2000 se stěžovatelka obrátila na soud. Soud si vyžádal znalecký posudek k otázce, zda byla doba porodu úmyslně prodloužena a zda přítomnost studentů mohla negativně ovlivnit průběh porodu. Znalecký posudek neshledal ve vedení porodu žádné nedostatky. Z příslušných dokumentů nevyplývalo, že by byl porod úmyslně prodlužován s cílem zinscenovat případ pro přítomné studenty. V listopadu 2003 byla žaloba zamítnuta. V odůvodnění rozsudku se soud opřel o znalecký posudek a uvedl, že lékařské ošetření stěžovatelky v nemocnici odpovídalo okolnostem případu. Dále konstatoval, že zákon o zdravotní péči platný v dané době nevyžadoval písemný souhlas pacienta s přítomností studentů. Stěžovatelka byla s možnou přítomností studentů seznámena formou brožury. Ošetřující lékař ústně dosvědčil, že stěžovatelka neměla námitky proti přítomnosti studentů u porodu. Pravdivost výpovědi lékaře soud neověřoval. V květnu 2004 odvolací soud rozsudek soudu prvního stupně potvrdil.

(ii) Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatelka namítala porušení článku 8 Úmluvy s tím, že byla nucena porodit před zraky studentů medicíny, k čemuž nedala souhlas.

Soud v první řadě poukázal na svoji judikaturu, která do pojmu „soukromý život“ zahrnuje rovněž právo vybrat si okolnosti, za kterých se osoba stane rodičem (*Ternovszky proti Maďarsku*, č. 67545/09, rozsudek ze dne 14. prosince 2010, § 22). Soud zhodnotil citlivost případu danou povahou porodu jako takového a přítomností studentů u porodu, kteří měli přístup k důvěrným informacím o zdravotním stavu stěžovatelky, a dospěl k závěru, že došlo k zásahu do práva stěžovatelky na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

Ohledně zákonnosti namítaného zásahu Soud připomněl, že pojem zákonnosti ve smyslu článku 8 Úmluvy znamená nejen to, že se předemtné opatření musí opírat o určité zákonné ustanovení, ale také to, že pří-

slušný právní předpis musí vyhovovat určitým kvalitativním požadavkům, zejména dostupnosti a předvídatelnosti. V oblasti zdravotní péče musí též vnitrostátní právo obsahovat záruky proti svévoli (*X. proti Finsku*, č. 34806/04, rozsudek ze dne 3. července 2012, § 217).

Soud připustil, že přítomnost studentů medicíny u porodu stěžovatelčina dítěte měla určitý zákonný základ, jelikož se opírala o zákon o zdravotní péči, který studentům medicíny umožňoval se pro studijní účely účastnit lékařských úkonů pod dohledem osoby zodpovědné za jejich studium. Jednalo se však pouze o obecné ustanovení, které neobsahovalo žádné záruky ochrany soukromého života pacientů. K odstranění tohoto závažného nedostatku došlo až o osm let později, kdy byly do zákona vloženy procesní záruky spočívající v nutnosti získat souhlas pacienta s přítomností studentů.

Nedostatek procesních záruk byl v případě stěžovatelky navíc umocněn přístupem, který nemocnice a soudy zvolily. Nemocnice obecně odkázala na přítomnost studentů medicíny v brožuře, aniž uvedla rozsah jejich účasti při lékařských úkonech. Nadto byla informace formulována tak, že navozovala dojem, že účast pacienta na vzdělávacím procesu studentů je povinná a pacient nemá možnost přítomnost studentů odmítnout. Soud současně upozornil, že o přítomnosti studentů byla stěžovatelka informována den před porodem, mezi dvěma spánky vyvolanými podanými léky, navíc v době stresu vyvolaného dlouhotrvajícími porodními kontrakcemi. Dle Soudu tudíž nebylo zřejmé, zda stěžovatelka měla možnost rozhodnout se o přítomnosti studentů a zda za daných okolností byla ve stavu, kdy mohla dát informovaný souhlas.

Vnitrostátní soudy uvedly, že písemný souhlas nebyl dle tehdy platného zákona třeba, a dospěly k závěru, že stěžovatelka s účastí studentů u porodu souhlasila nepřímou. Dle Soudu je však tento závěr nepřesvědčivý, jelikož se soudy toliko odvolaly na výpověď ošetřujícího lékaře a neprovedly žádné jiné důkazy, například výsledky dalšího lékařského personálu nebo přítomných studentů, a především nevzaly v úvahu konkrétní okolnosti případu, jakými byly nedostatečné informace obsažené v brožuře, zranitelnost stěžovatelky z důvodu citlivosti situace, ve které se nacházela, a nedostupnost alternativního řešení v případě, že by se stěžovatelka rozhodla odmítnout přítomnost studentů u porodu.

Přítomnost studentů u porodu stěžovatelčina dítěte tak nebyla v souladu s požadavkem zákonnosti ve smyslu čl. 8 odst. 2 Úmluvy z důvodu nedostatku procesních záruk proti svévolnému zásahu do práva na respektování soukromého života v tehdy platném znění zákona o zdravotní péči. Došlo proto k porušení článku 8 Úmluvy.

V PŘÍŠTÍM ČÍSLE...

Co nejčerstvějšího se u Soudu urodilo a co tedy mj. bude v příštím čísle Zpravodaje?

Ve vztahu k **České republice** se Soud především po dlouhých sedmi letech zabýval stížností proti našemu státu ve formaci velkého senátu. Na rozdíl od posledního případu, kdy byla Česká republika odsouzena za diskriminaci romských žáků v přístupu k základnímu vzdělávání (*D. H. a ostatní proti České republice*, č. 57325/00, rozsudek velkého senátu ze dne 13. listopadu 2007), Soud ve věci *Rohlena proti České republice* (č. 59552/08, rozsudek velkého senátu ze dne 27. ledna 2015) porušení Úmluvy neshledal. Dospěl k závěru, že odsouzení stěžovatele za domácí násilí, kdy soudy jednání stěžovatele posoudily jako pokračující trestný čin a zahrnuly do něj i útoky, které se odehrály předtím, než byla do trestního zákona vložena příslušná skutková podstata, nebylo v rozporu se zásadou zákazu trestu bez zákona a zákazu uložení přísnějšího trestu.

Ve vztahu k **jiným smluvním stranám Úmluvy** v prvním čtvrtletí roku 2015 Soud mj. konstatoval, i s odvoláním na četné mezinárodní dokumenty, že podmínka trvalé ztráty plodnosti pro možnost podstoupit **chirurgickou změnu pohlaví** není v demokratické společnosti nezbytná, a je tedy v rozporu s článkem 8 Úmluvy (*Y. Y. proti Turecku*, č. 14793/08, rozsudek ze dne 10. března 2015). Nabude-li tento rozsudek právní moci, bude i úkolem příslušných našich orgánů vyvodit z tohoto rozsudku patřičné důsledky, jelikož obdobnou podmínku obsahuje též český zákon o specifických zdravotních službách.

V evropském měřítku aktuální otázku, reakci policie a dalších státních orgánů na **útok** příznivců nacionalistické politické strany **na věřící** při pravidelné páteční modlitbě **v mešitě**, Soud řešil ve věci *Karrahmed proti Bulharsku* (č. 30587/13, rozsudek ze dne 24. února 2015). Postup vnitrostátních orgánů při prevenci i následném vyšetřování označil za nedostatečné.

Citlivé etické otázky byly nastoleny ve věci *Paradiso a Campanelli proti Itálii* (č. 25358/12, rozsudek ze dne 27. ledna 2015), kdy bylo stěžovatelům vnitrostátními orgány odebráno dítě, které „počali“ na ruské klinice za pomoci vajíček neznámé dárkyně a **náhradní matky**, a u něhož se později ukázalo, že klinika nakonec nepoužila ani spermie stěžovatele.

Často nastávající **střet svobody projevu a práva na ochranu osobnosti** Soud řešil ve dvou zajímavých kauzách, které obě vyzněly ve prospěch svobody projevu. Ve věci *Haldimann a ostatní proti Švýcarsku* (č. 21830/09, rozsudek ze dne 24. února 2015) Soud shledal porušení této svobody v situaci, kdy vnitrostátní orgány odsoudily novináře za použití skryté kamery v televizní reportáži o nekalých praktikách pojišťovacích makléřů. Ve věci *Ernst August von Hannover* (č. 53649/09, rozsudek ze dne 19. února 2015) Soud schválil rozhodnutí vnitrostátních soudů nepřiznat stěžovateli odškodnění za použití jeho křestních jmen v reklamě bez jeho souhlasu.

Za pozornost stojí určitě též rozsudek ve věci *M. S. proti Chorvatsku (č. 2)* (č. 75450/12, rozsudek ze dne 19. února 2015), v němž Soud zdůraznil jednak povinnost států reagovat prostředky trestního práva na případy excesivního **použití omezovacích prostředků** v psychiatrických léčebnách a jednak povinnost důkladného přezkumu nezbytnosti **nedobrovolné hospitalizace** za účinného zapojení posuzované osoby. Druhý zmíněný aspekt nedávno velmi výstižně vyzdvihl i český Ústavní soud (nález sp. zn. **I. ÚS 1974/14** ze dne 23. března 2015).

Konečně, první čtvrtletí přineslo i zajímavé příklady **dialogu mezi vnitrostátními soudy a Soudem**. Zatímco ve věci *Bochan proti Ukrajině (č. 2)* (č. 22251/08, rozsudek velkého senátu ze dne 5. února 2015) Soud ostře kritizoval způsob, jakým ukrajinský nejvyšší soud na základě žádosti stěžovatelky o obnovu řízení vyložil jeho předchozí rozsudek (*Bochan proti Ukrajině*, č. 7577/02, rozsudek ze dne 3. května 2007), ve věci *Hutchinson proti Spojenému království* (č. 57592/08, rozsudek ze dne 3. února 2015) se Soud naopak nechal přesvědčit britskými soudy, že jeho obavy ohledně jasnosti a předvídatelnosti britského práva v otázce práva doživotně odsouzených na „naději“, ke kterému dospěl ve věci *Vinter a ostatní proti Spojenému království* (č. 66069/09 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 9. července 2013), nejsou nadále opodstatněné.

Více o těchto i dalších věcech v příštím Zpravodaji.

Mgr. Petr Konůpka,
zástupce vládního zmocněnce

Zpravodaj vydává Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti, kterou tvoří: JUDr. Vít Alexander Schorm, Mgr. Petr Konůpka, Mgr. Kristýna Benešová, Tereza Blišťáková, Laura Haiselová, Ing. Bc. Ota Hlinomaz, LL.M., Mgr. Taťána Jančárková, LL.M., JUDr. Jana Martinková, Ph.D., LL.M. a Mgr. Eva Petrová.
Obsah Zpravodaje: Mgr. Petr Konůpka. Úvodní fotografie: © Vít Alexander Schorm.